

ötlet

1986. november
Ára: 24 Ft

video

magazin



Mire van szüksége?

SZÁMÍTÓGÉPRE?

VIDEÓRA?

KÜLÖNLEGES

MŰSZAKI

CIKKEKRE?

Nálunk mindent megkaphat!



Központ:
FOTOELEKTRONIK ISZ
Bp. V., Kossuth L. u. 17.
Tel.: 173-022

Kedves Olvasó!

Úl a jámbor polgár a csendes külvárosi vendéglőjében, a pakolja magába a kalóriákat. Ekkor valahol a háta mögött, a magasban éktelen zaj támad, mintha egy vadászbombázó zuhanat volna a teremre, majd némi bűgös után német parancsszavakat üvöltene, s mintegy betetőzőképpen géppisztolykattogás hallatszik... Nem, nem kell megijedni, béke van, csak ebben az étteremben is meglepetésszerűen szokták bekapszolni a videó.

Kitört a hazai videoláz. Tetszett már betérni este presszóba, ahol éppen beindították a képmagnót? Megöröklésre méltó jelenet: a szerelmes kamaszok elengedik barátjuk kezét, az ajtó körül dicsörgők beljebb jönnek és félbehagyják a különben pedig szépen alakuló verekedést, a pincérek a pultra könyökölve figyelnek — a helyiség egyetlen nagy tárt száj és szem: együtt lessük ájtultan, amint a legújabb karatehős két pofonnal nyolc ellenfelet dönti le, és egyetlen rosszarcú támadójának sem jut eszébe, hogy nem csak puszta kézzel verekedhetnek a gengszterek.

Remélem, az előbbi sorokkal még nem kedvetlenítettem el, Kedves Olvasó, hogy miért épp a negyedszer megjelenő első hazai videomagazin hasábjain csúfolódnak a videózásról. Ugyanis éppen ezért, hogy leírhaszunk, ez nem a video, ez is a video. Túl könnyen azonosítják a képmagnózással csak mostanában ismerkedők a vendéglők, diszkók, egyéb szórakozóhelyek zajos és nem éppen színvonalas videófilm-áradatát a videóval. A video ugyanis egy médium, egy közlési eszköz, s a legalacsonyabb szintű produkció alapján az egészet minősíteni hasonló képesség, mintha teszem azt a könyvet mint olyat elvetnénk, mert temérdek szennyirodalom, ponyva, gyenge krimi lát napvilágot szerzte a világon. Vagy a zenét általánosságban elvehetjük csak azért, mivel többszöröse bugyuta slágerecske születik, mint klasszikus mű? További fölös példák helyett megállapíthatjuk: a video is, mint minden médium, a legkülönfélébb nivón használható fel, fogyasztójának igényei szerint.

Ne öntsük ki tehát a fürdővízzel a képmagnót is. Videokazettán nemcsak erőszakot és pornográfiát lehet tartani (bár utóbbiról hivatalos nyilatkozóink kivételével eddig mindenki megvallotta: ő szintén nézi otthon), hanem teszem azt Fellini, Pasolini, Fassbinder vagy Spielberg filmjeit, s a házi könyvtárhoz hasonlóan immár létrehozható a mágnesszalag segítségével a házi filmár is. A video persze még a fejlett országokban is gyerekcipőben jár, de az elhamarkodottan bírálóknak nem árt eszébe juttatni, milyen bottalozva, mennyire kevés valóban művészi értéket felmutatva kezdődött annak idején a filmgyártás. Most, a hazai videoláz első nagy fellobbanásakor inkább arra kellene törekedni, hogy a hazai videokazetta-kínálat ne csak a karatezős-pisztolyfogatós „éttermi filmek” kategóriájából tevődjen össze. Mert akkor aztán löttek.

Szűcs Zoltán

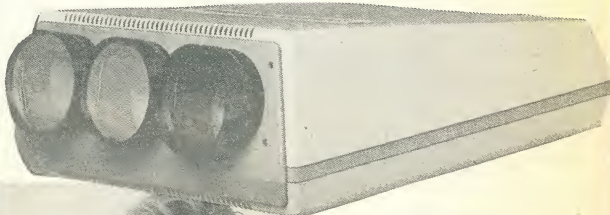
Az Ötlet hetilap magazinja
Felelős szerkesztő: ERDŐS AKOS
Szerkesztő: BÍRÓ ZOLTÁN
Tervező szerkesztő: KERÉK ANTAL
Szerkesztőség: Budapest XIII., Jász utca 103—105.
Levélcim: Budapest 1986
Telefon: 203-803, 203-804
Telex: 22-7363

Kiadja az Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat
Felelős kiadó: dr. Petrus György igazgató
Kiadóhivatal, Budapest VI., Révay u. 16.
Szikra Lapnyomda, Budapest 86—4158
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Terjesztő a Magyar Posta
Címlap: Prohászka Imre
Illusztrációk: Izsák Jenő Fotók: Geszti Anna
HU ISSN 0237—5141

ötlet

video

magazin



„Kezdetben vala a Telehor... Hogy mi is volt az? A világ első televíziókészüléke, természetesen magyar találmány.”

4. oldal



„Nastassja országnak-világnak leplezetlenül bemutatta, amiye van.”

10. oldal

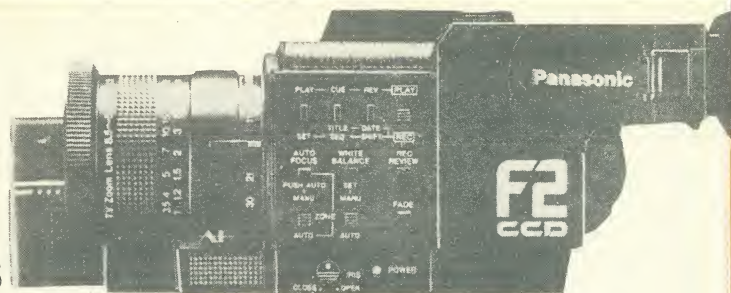
„A kazetta elején születést jelző gyereksírás, zárásként pedig a sivatagban meginduló kamera, ami csontok és egyéb leletek között egy tévére is bukkan.”

12. oldal



„Ha valaki kamkordert akar vásárolni, feltétlen VHS vagy VHS—C rendszerű készüléket vegyen, mert elkészített felvétele csak így lesz kompatibilis a hazai rendszerként elforgatott asztali készülékekkel.”

16. oldal



Áttörés a kamerafronton

CCD — ez a három betű jelzi a képátvitel történetében a következő nagy előrelépést.

Ez ideig a videokamerákban alkalmazott képalkotó eszköz a képfelvető cső volt. Ma, a mikroelektronika korában a cső nagy darab, korszerűtlen, nehézkes és sérülékeny alkatrésznek számít, annak ellenére, hogy mérete az utóbbi években erőteljesen csökkent a minőségi jellemzők egyidejű javulása mellett. A videokamerák méretét és súlyát azonban bizonyos mértékig még mindig meghatározza a képfelvető cső és a járulékos alkatrészek. Ráadásul a cső homloklapján található fényérzékelő réteg erős és tartós fény hatására könnyen maradandó változást szenved.

A CCD előnyeinek felsorolása előtt vessünk egy pillantást magára az eszközre. A CCD — Charge Coupled Device — egy félvezető képzékelő, ami bolygó nagyságú felületen mintegy kétszáz ezer pici fényérzékelő elemet tartalmaz, amelyekben a fény hatására töltések halmozódnak fel. Ezeket a töltéseket egymás után kiolvasva, ugyanolyan videojelet kapunk, mint a sugárleptapogatás elvén működő képfelvető csöveknél. Itt azonban nem elektronsugárral tapogatjuk le a töltésképet, hanem léptetéssel egy tárolóba visszük, ahonnan a hagyományos videojel-időzítéseknek megfelelő ütemben kiolvassuk azokat.

A CCD képzékelőt többféle működési elv szerint is ki lehet alakítani, amelyek közül a legelőnyösebb az ún. Frame Transfer (képátvitel elvén dolgozó) CCD.

Tulajdonságait tekintve csak jókat mondhatunk róla. Méretet és súlyát tekintve a képfelvető csőnek. Fogyasztása ugyancsak, mivel nincs elektronemittáló katódot, amelyet izgatni kell. Ennek következtében nincs bemelegedési idő, a bekapcsolás után azonnal üzemképes. A képfelvető cső működése döntő mértékben függ a letapogató elektronsugár erősségétől, fókuszoltságától, eltérítésétől. Mindezek bonyolult konstrukciók és beállításai kérdések, amelyek a kamera üzemét megbízhatatlanná teszik. A CCD-ben nincs elektronsugár így az összes említett probléma fel sem merül. A sugár érzékelésnek pontatlanságai a

csöveknél nehezen kézben tartható geometriai torzítások forrásai. A CCD léképezési geometriáját meghatározza a gyártáskor kialakított képlelem-elrendezés, ami egyszer s mindenkorra adott — így a CCD-nek nincs geometriai torzítása. Ez az eszköz igen érzékeny, nem rosszabb, mint a legérzékenyebb képfelvető csövek: mintegy harminc lux megvilágítás szükséges egy tisztességes, zajmentes kép előállításához az objektív rekeszének teljes kinyitásával. A csövek e tekintetben jóval gyengébbek. Az optimális megvilágítás mellett a CCD által produkált kép jel/zaj viszonya akár a 62 dB-t, ami kifogástalan, stúdióminőségű képet jelent.

Talán a leglényegesebb tulajdonsága a CCD-nek a csövekhez viszonyítva az, hogy gyakorlatilag minden — a szokásos felvételi körülmények között előforduló — fényhatást elvisel, tehát nem lehet beégetni. Ez igen nagy jövőt jósol neki az amatőr kamerákban való alkalmazás terén. Dinamikatarományja megközelíti az emberi szemét. A szem azonban nehezen viseli el az erős fényeket és sötét árnyékokat egy jeleneten belül — a CCD alkalmazásánál lehetőség van a kontraszt elektronikus eszközökkel való egyszerű csökkentésére és ezáltal ilyenkor is jó képet kapunk.

Bizonyára mindenki tapasztalta már, hogy gyors mozgásoknál a videopek előmosódik, a tárgyak mintegy csövát húznak maguk után. Ez a jelenség különösen khi megvilágítású jelenetnél figyelhető meg. Az oka az, hogy a képfelvető cső töltésképet az elektronsugár nem tudja tökéletesen kiűzni, és így a töltések egy része ottmarad a következő felvétele idejére is. Ez a tárgyak elmozdulása esetén igen zavaró. Különböző megoldásokkal sikerült valamennyire csökkenteni ezt a „húzást” a felvető csöveknél, de teljesen megszüntetni nem lehet. A CCD másik óriási előnye, hogy ettől a tökéletlenségtől sem szenved, mert a töltések kikapcsolása gyakorlatilag tökéletes. Hogy ez mekkora minőségű ugrás a felvetőcsőhöz viszonyítva, csak az tudja értékelni, aki már mindkettőtől dolgozott.

A CCD olyan tulajdonságai, mint például, hogy érzéketlen mágneses mezőre vagy hogy különösen ellenáll mecha-

nikai igénybevételeknek (pl. leejtés), szintén nem elhanyagolhatók.

A fentiek olvastán az olvasóban felmerül a kérdés, hogy miért csak most kerültek a piacra a CCD-vel ellátott videokamerák és hogy ezután mi várható?

Nem nehéz belátni, hogy a mintegy kétszáz ezer képzékelő és csatlakozó vezetékeinek kialakítása egy nem egészen 10 x 10 milliméteres lapkán — nem mindennapi teljesítmény. És mindezt tucattermékként, olcsón... Márpedig az első fecskek itt vannak. A múltkor ismertett Sany nyolcmilliméteres video is CCD képalkotót használ. Most egy CCD-s kamerát ismertettünk: a Panasonic WVP — F2E típusáról van szó.

Ez a kamera alig nagyobb egy fényképezőgépnél (12,5 x 9 x 23,3 cm)! Súly a kábel nélkül annyi, mint az én öreg Canon gépemé: 90 dekagramm. Ott várt a teljesítményfelvétele, ami csak azért ilyen sok (sok?), mert autofókusz-áramkörrel látták el, és ez az elektronikus keresővel együtt fogyaszt. A kereső képátvitel 1,8 cm, ami valószínűleg a világ legkisebb képernyője. A kamera fényérzékenysége: 10 luxnál képet ad, de minden erősítés maximális, ami nem kedvez a zajviszonyoknak. Ezért az ajánlott, optimális megvilágítás 1400 lux. A kamera felbontását 280 sorban adják meg. Az objektív hatszoros motoros varió, makrofelvételi lehetőséggel — ez szinte szabványos minden amatőr kameránál (8,5–51 mm). (Valószínűleg igen nagy száriában készülnek valahol ezek az objektívek, ezért használja minden gyártó őket.) Egyébként telekonvertek és nagy látószögű konverter kapható hozzá. A kamera döntő feliratozására önmagában, s egyéb feliratok készítésére csatlakoztatható karaktergenerátorral együtt is képes. Az automatikus fényerősség-állandítást egy tartományon belül megoldották: nincs külső-belső szűrőkapcsolás.

Az NV 180 típusú hordozható képmagnóhoz élszerzetettel ajánlják ezt a kamerát, mivel annak összes, felvételek lényeges funkciója távvezérelhető róla.

A kamera ára az NSZK-ban 2900 márka, ami ebben a kategóriában igen magas összeg, de az újdonságról mindig fizetni kell — különösen, ha az valamilyen minőségbeli többletet is jelent.

VHS után szuper-VHS?

A nyolcmilliméteres videóról nehéz rosszat mondani — legalábbis az eddig megjelent változatait tekintve. A VHS-rendszer gyártói is arra kényszerültek, hogy javítsanak a képminőségen. Ezt azáltal sikerült elérni, hogy módosították a rögzítési eljárást — de úgy, hogy a felvétel kompatibilis maradt a hagyományos VHS-rendszerrel —, s ezáltal bármilyen VHS-képmagnón zavartalanul lejátszható. A minőségjavulás jelentős: durván úgy jellemezhető, hogy a felezett sebességgű üzemmód képminősége olyan, mint a hagyományos VHS képe, míg a normál sebességgel készült felvétel lényegesen jobb.

Ezt a képminőség-javulást először a JVC cég legújabb VHS—C kamerarekorderében tapasztalhattuk. Típusa CR—G7, „családi neve” Videomovie III. Kamerarésze CCD képérzékelővel működik, és ez nagy méretcsökkentést eredményezett az előző generációhoz képest. A kamera 15 lúxtól dolgozik, ami azt jelenti, hogy érzékenyebb, mint a Sony V8 kamerája. Az objektív gyújtótávolsága 9—56 mm, tehát a varió hatszoros. Az objektív fénysűrűje 1,3. A CCD képátalakító biztosítja, hogy a kép húzástól mentes szvenk esetén is, amit a felvevőcsövekről nem lehet elmondani. Mint említettük, a készülék felezett sebességgel is tud működni, ami azt jelenti, hogy a 30 perces VHS—C kazetta-ra egyórás felvételt készíthet, amely adapterkazettába helyezve normál VHS-képmagnónon lejátszható. A Videomovie egyébként maga is lejátszható, tehát közvetlenül csatlakoztatható monitorhoz. Autofókusz, automatikus fehéregyensúly-beállítás, be-



épített mikrofon — ezek nélkül ma már nincs ilyen képmagnó. Kialakítása, súlya (1,35 kg), méretei olyanok, hogy jól illeszkedik a kézbe. Csak a kereső elhelyezése kevésbé szerencsés: mivel optikai keresőt használnak, mereven rögzíteni kellett a készülék tetején. Itt egyébként felmerül a kérdés, hogy érdemes-e a jövőben hasonló kameráknál elektronikus keresőt használni, ha az összes lényeges beállítás automatikusan történik? Úgy tűnik, nem, és ezen csak a kisméretű, lapos képmegjelenítők elterjedése változtathat, amelyek mind színt, mind teljesítményfelvételben sokkal kedvezőbbek, mint a képcsövek.

A készülék NTSC változata 1200 dollár. A PAL-kivitel ösztöli lesz kapható Európában, mintegy 3000 márkáért, ami kedvező a jelenlegi kamerarekorderek átlag 4000 márkás árát tekintve.

JÓ HÍR A KALÓZOKNAK

Videoanyagot másolni nemcsak a jogi bonyodalmak miatt nehéz feladat, hanem mert be kell szerezni (legalább kölcsön) egy másik képmagnót, és ez ma még nem olyan egyszerű, mint kölcsönkérni a szomszédtól a vasalt. És tudvalevő Murphy óta, hogy a kölcsönkért eszköz árával és gazdájának féltésével arányos annak valószínűsége, hogy a berendezés éppen a mi kezünk között romlik el...

Ez utóbbi, technikai jellegű gondot azonban megoldja a japán Sharp vállalat mellékeltet bemutatott készüléke. Az újdonság miatt keveset lehet tudni róla, de annyi sejthető, hogy normál sebességgel dolgozó géppel van dolgunk és hogy a kettőzött kivétel nem pusztán mechanikai egymasmelléttséget jelent, hanem a szervorendszerek is bensőségebb kapcsolatban vannak egymással. Az is valószínű, hogy az átmásolás direkt módon (Dub) történik, ami elég észrevehető minőségbeli romlást okoz, szemben a szokásos átmásolással.

A készülék keverőpultként is használható és így segítségével összeállíthatunk VHS videoanyagokat saját céljaink megfelelően. Mindazonáltal nagybétus felírat figyelmeztet a készülék ele-



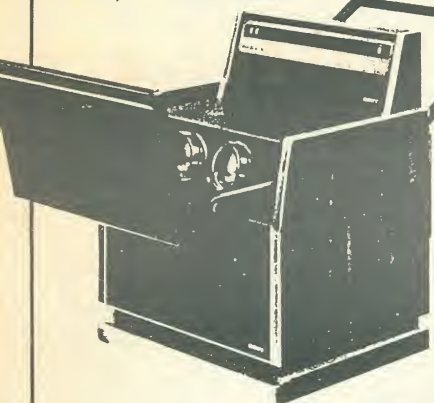
jén arra, hogy minden országban érvényesek bizonyos szerzői jogi törvények és ezek be nem tartásáért (vagyis az illegális másolásért) a Sharp cég nem vonható felelősségre.

Mindazt, amit egy asztali képmagnótól elvárunk, ez a készülék is nyújtja:

időzítő és hangolőségység van benne és kényelmesebb működtetéshez drót nélküli távvezérlő áll rendelkezésünkre. A készülék ára az NSZK-ban 3472 márká. Ez egy picit soknak tűnik, ha arra gondolunk, hogy ezer márká körül kifogástalan asztali képmagnók kaphatók.

Videomozi

Kezdetben vala a Telehor... Hogy mi is volt az? A világ első televíziókészüléke, természetesen magyar tulajdonság... Mihály Dénes



szekesztette 1928-ban, és négyezer négy centiméteres, harmincsoros bontású képét elragadtatással dicsérték a korabeli nézők. Azt mondják, nagytíval nézve egészen elfogadható képe volt.

A tévépek – videoképek – két szembejövő jellemzője ma is a képméret és a felbontás – a fényerő mellett. Nagyon nagy és nagyon kicsi képsíkokat csak egyedül és ezért igen drágán lehet előállítani, mivel a képsívcso bonyolult és nagymértékben automatizált gyártása azokra a szabványos méretekre rendezkedett be, amelyek gyakrabban előfordulnak. A tévévők és monitorok legnagyobb képtáptá napjainkban 69 cm. Mivel az optimális nézési távolság a képtáptá három-négyeszerese, a tévévők és a video kamaraműfaj, mert egy képtáptá egyszerre tud feljebb tizen-tizenketten tudnak kényelmesen, átlagmértá méretű lakoskóztól és család távé véze és a megfelelő – hiszen éppen az ilyen igények kiszolgálására született meg

a képernyőn soha nem láthatunk többet 575 sornál, mert a többi egyéb célokra használják. Különbösen feliratos képek esetén kell ügyelni arra, hogy a feliratok a képernyőről le ne maradjanak a közönséges tévékészülékek kissé eltérő képméret-beállításai következtében.

Szűlyosabb körülatokat jelent az azban, hogy az átlagos készülékek képernyőjén látható kb. ötszáz soros felbontás nem teszi lehetővé finom képrészletek visszaadását. Vízszintes irányban a felbontást egyrészt a rendszer frekvenciaátviteli korlátozása, másrészt színe képernyőnkél mindkét irányban egyes képpont egy igen kis piros, kék és zöld színpontból áll össze. Ilyen összetartozó színpontthármas mintegy 450 található vízszintes irányban a képernyőn, tehát ennél is több színes pont nem adható vissza a képcsőveken. Ott, ahol nincs semmilyen maszk az elektronsugar útjában, a vízszintes irányú felbontást jelentősen meg lehet növelni az átviteli frekvenciáns kiszélesítéssel. A felbontást ebben az esetben csak az elektronsugar átmérője korlátozza. Ez a helyzet a fekete-fehér képcsőveknél és a videoprojektoroknál is. Az utóbbiaknál egy piros, egy kék és egy zöld színzúróval ellátott képcső képeknek egymásra vetítésével állítja elő a színes képet. A videókép javításával oly módon is kísérleteznek, hogy megnövelik a sorok számát. Az ilyen rendszerek azonban nem kompatibilisek a jelenlegi videózásban is használt 625 soros rendszerrel (l. 1985. decemberi számunkban a HDTV-ről szóló írást).



A felvételek tovább rontja a visszafelé és a jelátvitel során létrejövő torzulás, valamint "a videókezelő hozzáadódó zaj", amely a képen sokféle formában jelenkezik meg. Elmosódott a kontúrok, a sötét részletek bizonytalanokká válnak, a képen hőmérsékletű jelenségek látnak. Színes villodzás, a színek kiessése, a kép felső részén bizonytalanná válása, majd az egész kép szétesése következhet be. A zajos videóképek valamit javítani lehet a szín lecsavarásával vagy kiapcsolásával, mert a legnagyobb zavaró színes zajok, villogások ott tűnnek a képből.

A fenti lehangoló tények hallatán az olvasóban joggal merül fel a kérdés: van értelme egyáltalán a videoprojektorok használatának? A választ az elmondottak alapján adhatjuk meg. Amennyiben nagyobb teremben nagy létszámú nézőnek rendszeresen szükséges video segítségével bemutatni valamit és ha a forrásanyag kifogástalan minőségű – nos, akkor érdemes egy jó minőségű projektort beszerezni.

A pionírok lévő videoprojektorok háromféle típusba sorolhatók. Vannak olyanok, amelyek saját, speciális fényt, misszavarral anyaggal bevont homorú ernyőre vetítenek. Az ernyő helye rögzített, a képméret nem változtatható. A megszokott képernyőgömbületlettől épp ellenkező jellegű konkáv ernyőn megjelenő kép meglehetősen zavaró, főleg akkor, ha nem merőlegesen, a közpénálból nézzük. Az irányított fénymisszavarral megvilágított, a képernyő felületén fókuszálunk az ernyőn. Az ernyő kis elmozdulására is, vergenciahiányra lép fel, amit nem minden esetben lehet a kezelőszervekkel korrigálni.

A fenti hibákat részben kiküszöbölik a zárt rendszerű projektorok. Ezek esetében az ernyő már sík, a konvergenciát — elvileg — nem kell minden esetben beállítani. Hátrányuk a kis képméret: a képátlóról alig nagyobb egy méternél.

Ujabbán egyre több gyártó jelenik meg a piacon az ún. "flat-screen" (sik arnyó) projektorokkal. Ezek főbb jellemzői az alábbiak: nagy fényerő, nagy képméret, amely széles határok között állítható, s a vetítés tőrténhet előlől, hátulról, sőt a mennyezetre is felszerelhetjük a projektort, mivel az elterítések megfordíthatók. Legnagyobb hátrányuk, hogy a konvergenciaállításuk igen bonyolult.

A további elméleti fejtegetés helyett nézzünk egy ilyen projektort, a belga Barco cég BV—II készülékét.

Az említett vetítési megoldások közül bármelyikre alkalmas. Maximális képmérete 250 cm x 195 cm, ami 325 cm-es képátolónak felel meg, de ez tovább bővíthető 600 x 450 cm-ig (750 cm-es képátoló). Három darab 600-as, különlegesen nagy fényerejű képcső segítségével 440 lumen fényáramot produkál. A képarány 4:3 és 2,66:1 között változtatható. A vízszintes felbontás 68 sornak felel meg. A közönséges (kompozit jel) bemenet mellett lehetőség van az egyes színjelek kódolatlan csatlakoztatására (RGB bemenet), aminek az az előnye, hogy a jelek sávszélessége akár 10 MHz is lehet, vagyis ezúton jobb minőségű képet kaphatunk. Ennek stúdiókamerákból jövő jelek megjelenítésénél van jelentősége. A készülék számítógép által generált videojelek fogadására is alkalmas, mivel van egy TTL-kompatibilis bemenete is (RGB TTL bemenet). A PAL, a SECAM, az eredeti és a módosított NTSC rendszer jelek kivetítésére is használható. A készülék súlya 37 kg.

A konvergencia kilenc mézőben függetlenül állítható mindhárom színre, ez összesen huszoneg kezelőszerv... A beállítást némileg megkönnyíti a beépített hálóbárgenerátor. Egyébként a bemelegedést követő beállítás után a készülék meglepően stabil, „elmászás” alig tapasztalható. A jól beállított készülék képe torzításoktól mentesen sarkos, ami mozszerű hatást kelt a nézőben. Ezt csak fokozza a hátulról történő vetítés, valamint a csökkentett világítás — mert azt meg kell mondanunk, hogy a legkisebb projektör fényereje sem közelíti meg a ma már nappali fényben is briliáns képet adó tévéképcsőket. (Kivéve az Eidoport és társait, de az más kategória.)

Kiegészítő berendezéseknél kínálják a készülékhez a transzparens ernyőt, tuner, számítógép-interfészt, jelforrás-átkapcsoló egységet és bőrdönt a szállításhoz. A BV—II videoprojektor a hangjelekkel nem foglalkozik, azokat külön erősítő és hangfalak segítségével biztosíthatjuk a kép mellé, hacsak be nem szerezzük a jelforrás-átkapcsolót, amely egy hang-erősítőt is tartalmaz.

Ara? — Százötvenezer schilling Bécsben. Demonstratív videobemutatók céljára azonban eddig ez az egyik legolcsóbb berendezés.

Zsebtévé

Valamikor 1958-ban kölyökként nagy feltűnést keltettem, amikor egy zsebemben szülő rádióval sétáltam az utcán. Csaknem harminc év kellett ahhoz, hogy ezt a bravúr tévével meg lehessen ismételni. A képen látható Panasonic körülbelül akkora, mint egy VHS videokazetta. Ezt a drasztikus méret- és súlycsökkentést az teszi lehetővé, hogy a képcső helyett folyadékkristályos képmegjelenítőt alkalmaznak. A képernyőt hordozó rész felhajtható arra az esetre, ha nem zsebben (kézben) kívánjuk nézni, hanem az asztalra letéve. Ezzel végre birtokába jutunk egy olyan eszköznek, melynek segítségével felvétel során a helyszínen ellenőrizhetjük a kamerából kapott videoképet anélkül, hogy a súlyos és sérülékeny monitort magunkkal kellene cipelnünk. A zsebtévé egyelőre NTSC kivételben kapható, és nem is kell nagyon zsebünkbe nyúlni, ha meg akarjuk venni: háromszáz dollárért kapható.

A készülék részletes ismertetésére visszatérünk, ha az európai (PAL) változat piacra kerül.





Márkás árak

KÉPMAGNÓK

Állandó rovatunkban ezúttal elsősorban a külhonban vásárolni szándékozónak tesszük közzé az NSZK-ban megjelenő Video című havilap slágerlistáját — még a szokásosnál is nagyobb terjedelemben. S bár az árakat NSZK márkában tüntettük fel, az osztályozás — amely minden súlycsoportban csak a lista elejét, a legjobbakat mutatja be — kétségkívül iránymutató lehet a hazai üzletekben vásárlóknak is. Erdemes például felfigyelni a Standard (I) kategóriában „nagyon jó” minősítést kapott Tensai TVR 1360-ra: 889 márkába kerül...

Video- vásárlók 11 pontja

Bár videokészülékek vásárlásához — csakúgy, mint a háborúhoz — pénz, pénz, valamint pénz szükséges, az utóbbi esztendőben jó pár honfitársunknak kellett keserű tapasztalatok nyomán rádöbbenie, hogy az anyagiakon kívül nélkülözhetetlen néhány vámszabály, illetve műszaki szempont ismerete is. Az alábbiakban egy csokorralvált közlünk az alapvető tudnivalókból.

1. A külföldre utazók turistaelátásához — csakúgy, mint a célokra fordítható, ebből a pénzből videoberendezést vásárolni kizárólag a Nemzeti Bank külön engedélyével lehet. Ennek hiányában a készüléket a vámnál elkobozzák.

2. Mivel a jelenleg forgalomban lévő videokészülékek mindegyikének ithoni értéke meghaladja a 25 ezer forintot, külföldről hozott készülékeket csak az OTP-devizaszámla, valamint a BC-számla-tulajdonosok vagy az ajándékozó levéllel rendelkezők vámkezelhetetik.

He- lye- zés	Gyártó, típus	Rendszer	Ár, nyugat- német márkában	Képmín- dég	Hang- mín- dég	Szolgálta- tások	Az érhez képest a teljesít- mény	A magazin minősítése
Luxus kategória (2450 DM-től 3000 DM-ig)								
1	Sony SL—HF 950S	Super Beta	2400	kitűnő	kitűnő	nagyon jó	nagyon jó	nagyon jó
2	ITT VR 3995	VHS	2650	nagyon jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
3	Grundig VS 380 HiFi	VHS	2700	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
4	Panasonic NV 890EG	VHS	2650	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
5	Philips VR 8680 HiFi	VHS	2550	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
6	JVC HR—D568EG	VHS	2500	jó	kitűnő	jó	jó	jó
7	JVC HR—D565EG	VHS	2500	jó	kitűnő	jó	jó	jó
8	Sony EV—S700	Video-8	2500	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
9	Akai VS—607EO	VHS	2600	jó	kitűnő	jó	jó	jó
10	Grundig VS 267	VHS	2600	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
Komfort kategória (1750 DM-től 2400 DM-ig)								
1	Mitsubishi HS—410	VHS	2200	nagyon jó	kitűnő	jó	nagyon jó	nagyon jó
2	Loewe Opta OC 75H	VHS	2150	jó	kitűnő	kielégítő	nagyon jó	nagyon jó
3	ITT Digicontrol VR 3946	VHS	1950	jó	jó	nagyon jó	nagyon jó	jó
4	Grundig VS 320	VHS	2100	jó	jó	nagyon jó	nagyon jó	jó
5	Grundig VS 220	VHS	1900	jó	jó	jó	nagyon jó	jó
6	Blaupunkt RTV 324	VHS	1950	jó	jó	jó	nagyon jó	jó
7	Grundig VS 310	VHS	1900	jó	kitűnő	jó	jó	jó
8	ITT VR 3976	VHS	2400	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
9	Hitachi VT—86E	VHS	2200	jó	kitűnő	jó	nagyon jó	jó
10	Orion VH 2004HS	VHS	2000	jó	nagyon jó	jó	nagyon jó	jó
11	Hitachi VT—88CT	VHS	2000	jó	nagyon jó	kielégítő	nagyon jó	jó
12	Loewe OC 70H	VHS	2100	jó	kitűnő	kielégítő	jó	jó
13	Sharp VC 488	VHS	2300	jó	nagyon jó	jó	jó	jó
14	Sony SL—HF 150	Beta	2100	jó	kitűnő	jó	kielégítő	jó
15	Sanyo VHR—1500 G	VHS	1900	jó	kielégítő	jó	jó	jó
16	Panasonic NV—870	VHS	2400	jó	kitűnő	jó	kielégítő	jó
17	JVC HR—D160EG	VHS	1900	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
18	Sony M50	Beta	2300	jó	kitűnő	kielégítő	kielégítő	jó
19	Sharp VC 5F3C	VHS	2000	jó	nagyon jó	jó	kielégítő	jó
20	Philips VR—6680	VHS	1900	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
Középkategória (1350 DM-től 1700 DM-ig)								
1	Grundig VS 300	VHS	1600	jó	kielégítő	nagyon jó	nagyon jó	jó
2	Fisher FHV—P90SK	VHS	1350	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
3	Sharp VC—682 GH	VHS	1500	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
4	Sanyo VHR 1300G	VHS	1600	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
5	Panasonic NV—G10	VHS	1700	nagyon jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
6	Panasonic NV—G7	VHS	1500	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
7	JVC HR—D150	VHS	1600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
8	Fisher FHV—PS10K	VHS	1600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
9	Panasonic NV—730EG	VHS	1700	jó	kielégítő	jó	jó	jó
10	JVC HR—D140EG	VHS	1350	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó

Has- yér- és	Gyártó, típus	Rendező	Ár, nyugt- német márkában	Kép- minőség	Hang- minőség	Szólálta- tások	Az árhoz képezt a teljesít- mény	A magazin minősítése
11	Hitachi VT—64CT	VHS	1500	jó	kielégítő	jó	jó	jó
12	Panasonic NV—460EG	VHS	1600	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
13	Panasonic NV—430G	VHS	1400	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
14	Akai VS—304ED	VHS	1600	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
15	Philips VR—6462	VHS	1400	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
16	Fisher FVH—P725	VHS	1650	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
17	Mitsubishi HS—306	VHS	1350	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő

Standard kategória (900 DM-től 1300 DM-ig)

1	Mitsubishi HS—318G	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
2	Sharp VC—651GH	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
3	Tensai TVR—1400	VHS	1150	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
4	Sanyo VHR—110G	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
5	Universum VR 2361	VHS	1200	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
6	Orion VH 250KT	VHS	999	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
7	Goldstar GHV—51FP	VHS	1200	kielégítő	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
8	Tensai TVR 1360	VHS	889	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
9	Panasonic NV.230	VHS	1300	jó	kielégítő	jó	jó	jó
10	Orion VH—600RC	VHS	1100	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
11	Samsung VX—520TC	VHS	1250	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
12	ITT VR 3906	VHS	1300	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
13	Samsung VB—510TC	VHS	1150	jó	kielégítő	kielégítő	nagyon jó	jó
14	Philips VR—2330	Video 2000	1298	jó	kielégítő	kielégítő	jó	jó
15	Fisher FVH—P710K	VHS	1200	jó	kielégítő	kielégítő	jó	kielégítő
16	Tensai TVR 1100	VHS	1298	jó	kielégítő	kielégítő	jó	kielégítő
17	JVC HR—D110	VHS	1200	kielégítő	jó	jó	jó	kielégítő
18	JVC HR—D111	VHS	1300	jó	kielégítő	jó	jó	kielégítő
19	Philips VR 2414	Video 2000	1298	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő
20	Tensai TVR 950	VHS	1050	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő
21	Orion VH 180KT	VHS	1100	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő

Kamerával egybeépített képmagnó (kamkorder)

1	Philips, Homeset	VHS	4300	jó	kielégítő	jó	kitűnő	jó
2	Loewe CC 90	VHS	4000	jó	kielégítő	nagyon jó	nagyon jó	jó
3	Loewe GR—C1	VHS—C	2700	jó	kielégítő	jó	kitűnő	jó
4	Telefunken 890 movie	VHS—C	2700	jó	kielégítő	jó	kitűnő	jó
5	Sony CCD—VB	Video—8	3700	jó	jó	jó	nagyon jó	jó
6	Alwa CV—80	Video—8	4300	jó	jó	jó	jó	jó
7	Sony CCD—VB8AF	Video—8	4500	jó	jó	jó	jó	jó
8	Bosch-Bauer VCC—506AF	VHS	4100	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
9	JVC GR—C2	VHS—C	3800	jó	kielégítő	jó	nagyon jó	jó
10	Graetz TMC 4875AF	VHS—C	3800	jó	kielégítő	jó	jó	jó
11	ITT VMC 387AF	VHS—C	3600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
12	Hitachi VS—200	VHS	4500	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
13	Grundig VS—150	VHS	4800	jó	kielégítő	nagyon jó	jó	jó
14	Canon VM—E1	Video—8	4500	jó	kielégítő	jó	jó	jó
15	Nordmende CV 2001	VHS—C	3750	jó	kielégítő	jó	jó	jó
16	Philips VKR—6810	VHS	4000	jó	kielégítő	jó	jó	jó
17	Panasonic NV—M1	VHS	3600	jó	jó	jó	jó	jó
18	Pentax PV—C11E	VHS	4000	jó	kielégítő	nagyon jó	kielégítő	jó
19	Panasonic NV—M3	VHS	4100	jó	kielégítő	jó	jó	jó
20	Blaupunkt CR—1200	VHS	4600	jó	kielégítő	jó	jó	jó
21	Sony CCD—M8	Video—8	2700	jó	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő
22	Sony BMC—500AF	Beta	3000	jó	kielégítő	kielégítő	kielégítő	kielégítő

3. Nem árt tudni, hogy az ajándékozó levelet hitelesíteni kell! Tehát nem elég a nagynénit vagy az unokatestvér aláírása, a helyi rendőrség, előjáráság vagy polgármesteri hivatal pecsétjére is szükség van.

4. Az 50 százalékos vám-kedvezmény kizárólag a VHS-rendszerű készülékekre érvényes!

5. Semmiképpen ne vegyünk csupán PAL-rendszerű készüléket, mert annak az itthoni átalakítása sokba kerül. Amit keressünk, az a PAL—SECAM-rendszerű videomagnó. Létezhetnek még SECAM—OST, SECAM—DDR, SECAM—Empfang vagy DDR—Empfang jelölések, amelyek mindegyike alkalmas a hazai színes vételre.

6. Nagyon nehéz nyugaton OIRT-hangnormás készüléket találni. Azokat a készülékeket, amelyek hazai forgalomba kerültek, a nagy tévészám miatt alakították OIRT-hangnormásra. Itthon az áthangolásra körülbelül 1500 forintot kell még szánni.

7. A készülék órája lehetőség szerint legyen kvarcvezérelt, annak ellenére is, hogy az elmúlt egy évben már nem voltak a hazai hálózatban akkora áramingadozások — amelyek az órák késéséhez vezettek volna —, mint korábban.

8. Mivel a készülék árát végső soron úgysem ez határozza meg, érdemes lehetőleg bővebb programozási lehetőséggel rendelkező készüléket választani, egyaránt tekintettel a minél nagyobb napi programozhatóságra, és minél hosszabb idejű előre programozhatóságra.

9. Jó, ha a készülék kábeltuneres, vagyis kábeltévéadások vételére is alkalmas hangoló egységgel rendelkezik. Különösen lakótelepi lakásokban fordulhat elő, hogy az adók konvertálása miatt a budapesti programok például az OIRT—3-as, 4-es, 5-ös csatornára csúsznak át, amelyeket nem tud venni a csak CCIR-hangolóegységgel felszerelt videomagnó. A kábeltuneres készülékeknél azonban bővített a frekvencia-tartomány.

10. Aki videokamerát is szeretne használni, sok kényelmetlenségtől kíméli meg magát, ha a videorekorderen van kamera-stop csatlakozási lehetőség. Ennek hiján a felvétel indításakor vagy leállításakor a videomagnó kapcsolót külön kell kezelni, ellenkező esetben viszont a kamerával vezérelhető a magnó is.

11. Hogyha a készülék Euroscark-csatlakozóval rendelkezik (ez a legújabb fajta, 21 pólu-s csatlakozó), helyben szerzen be a vásárló kábelkészletet és csatlakozóátalakító készletet, mert erre idehaza kevésbé nyílik lehetősége.

Kazettavám

Megközelítően annyi videokazetta érkezik be az országba, amennyi a vásárolt készülékekhez tapasztalatok szerint szükséges. Ebből már nyilvánvaló, hogy a videokazetta nem igazán alkalmas csempézicikknek, hiszen mérete miatt is nehéz elrejtetni, s így nem okoz túl sok gondot a vámosoknak. Ez utóbbi megállapítást Dobi Miklós, az Országos Vám- és Pénzügyőrség alezredese is alátámasztotta:

— Az átvizsgálásra hozzánk küldött kazetták körülbelül 3 százalékát tartjuk vissza és semmisítjük meg, s ez elenyészően kicsi szám. A lakosság sokkal jobban misztifikálja a munkánkat és vámvisszaéléseket, mint ahogy az indokolt lenne. Engem is meglepett, hogy az utazók milyen fegyelmekkel: a határon jegyzékben kérdezik meg tőlük, hogy mit tartalmaz a kazetta, s 99 százalékban az igazat írják rá. Természetesen, ha valaki rögtön bevallja a kazettájáról, hogy pornó, attól még elköbözök.

— Ki és milyen szempontok alapján határozza meg, hogy mi kerüljön a „tiltlistára”?

— Különböző minisztériumok, a Tájékoztatói Hivatal stb. döntik el, hogy politikai, erkölcsi és egyéb szempontok alapján mely szellemi termékek nem kívánatosak az országban. Tilos a horror- és a pornófilmek behozatala. Természetesen ez utóbbiak nem esnek azonos megítélés alá a szexuális jeleneteket tartalmazó művészfilmekkel. Az ország nyitottságának köszönhetően nálunk viszonylag rövid a tiltlista.

— Ez a lista persze a divatnak megfelelően is változik — igaz, olykor fáziskéséssel. Emiatt olyan fura helyzetek alakulnak ki, mint a „Kék lagúna” című film esetében, amelyet itt hon a mozik már vetítettek, de videokazettán még mindig nem engedték az országba...

— Ez a lista valóban később értesülünk a változásról. Ám ez esetben a már ellenőrzés miatt visszatartott kazettát a behozás részére kiadjuk. A visszatartott kazetták vizsgálatát központilag végezzük, s ennek technikai magyarázata is van: nem tudunk minden határállomást 2-3 fajta géppel felszerelni, hogy ott helyben ellenőrizhessék a filmeket.

— Ha már a divat szövege került az előbb: mi most a sláger?

— A kazetták zöme zenét tartalmaz, de elég sok a játékfilm, főleg a western. Pozitív tapasztalat: meglepően sok a nyelvtanulást, valamint a gyermeknevelést segítő oktatófilm. Nagyon visszaszorult a pornó, és a horror is kezd kimenni a divatból.

— Amíg pandúr van, betyár is van — szokták mondani, vagyis amíg van van, addig mindig akad, aki megpróbálja ki-
játszani azt. Milyen trükkökkel próbálkoznak az emberek?

— Előfordult már, hogy a kolléganőm westernfilmet kezdett vizsgálni, majd néhány kocka után vad pornójeleneteket ámuldozott, s a végén a film ismét gyermeknet western-
képekkel zárult. Am ez a trükk sem gyakori, 150 körül jó, ha egy akad. Szeretném felhívni az emberek figyelmét arra, hogy ne bontsák fel a gyárilag csomagolt kazettákat. A vámosoknak ugyanis hiába magyarázzák, hogy még egyszer sem volt gépben, nekünk muszáj ellenőrizni.

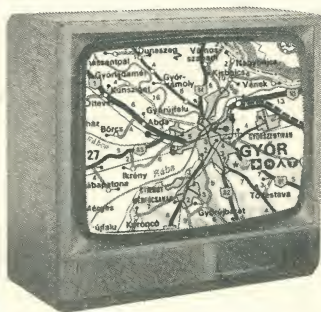
— Hogyan határozzák meg a vám összegét?

— Mindig a belföldi forgalmi érték alapján vetjük ki a vámot. Más az ára az új, a használt és más a műsoros kazettáknak. Sajnos az árak olyan gyorsan változnak, hogy a pénzügyőrnek elég nehéz nyomon követnie. A műsoros kazettáknál ráadásul a tartalomtól függően is lehet különbséget tenni. Átlagban a 8 mm-es kazetta ára 600 forint, a 60 percesé 900, a 90 percesé 1200 forint. Ennek 30 százaléka pedig vám.

G. K.

HAZAI KÖRKÉPÜNK

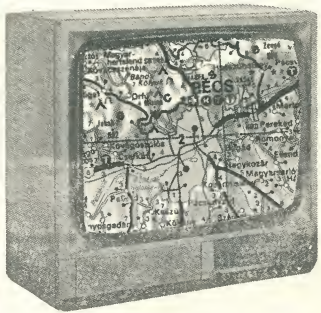
Magas árak.



Látászólag elérhetetlen jelenlég: Győrben sokkal nagyobb az igény az üres kazetták, mint a videokészletek iránt. A titok nyitja a Győrön áthaladó nyugati turistaforgalomban és a bécsi televízió a városban jó minőségben fogható műsoraiban keresendő. Virágzik a feketekezelés, delem, még becsúli sem lehet, hánynan foglal-

koznak a csempészett kazetták másolásával vagy az osztrák tévéből felvett „slágerfilmek” sokszorosításával. Pletykák szerint a szex-, pornó- és horrorfilmek napi bérleti díja ötszáz-hatszáz forint. Az is tény viszont, hogy a meglehetősen szegényes, legálisan engedélyezett hazai videófilm-kiárat mellett többszörösen is luxusnak tűnik a 40–60 ezer forintos készülékek megvásárlása.

Tűkrözi ezt a vásárlói kedv megcsappanása is. Ahogy a győri székhelyű Ferrovill Kereskedelmi Vállalat vezérigazgató-helyettese elmondta, a vásárlók elsősorban a 40 ezer forintnál kevesebbe kerülő készülékeket keresik, s mivel ilyen alig tudnak kínálni, tavaly mindössze 500 berendezést értékesítettek. A nagykereskedelmi vállalat a legkülönbözőbb csatornákon, közvetlen importárcsere útján szerzi be a készülékeket. Amennyiben lenne vásárlói igény, évente akár több ezer darabot tudnának piacra dobni. Komoly, több milliós forgalmat bonyolít le az Arrabona Áruház bizománya részleg is, bár a már említett olcsó készülékekkel ő is meg tudná sokszorozni ezt az összeget. Valószínű, hogy akárcsak a kazetták esetében, a kereslet egy részét a fekete piac élvezi: a tizezer–húszezer forintos „árkedvezmény” fejében sokan vállalják a kockázatot, s a vám megkerülésével az országba érkezett készülékeket vásárolják.



A videokészlet-kiárat Pécssett is messze meghaladja a keresletet.

A mindenki által keresett 39 900 forintos Seltrombó legutóbbat, 120 darabot, a Konzum Áruház kapott, de ezek a beérkezés idejére előjegyzéssel mind egy szálig elkeltek. Nem csoda, hiszen a többi típus, melyek állandóan megtárolhatók a rakétaron, alig tudnak valamivel többet, áruk viszont majd 20 ezer forinttal több. Nem véletlen, hogy a különben jó minőségű Grundigból idén mindössze húszat tudtak eladni. Az említett típusok mellett árulnak még Orion—Panasonicot, 54 900-ért, Sharpot 64 900-ért. Az áruház szakemberei szerint a magas árak mellett visszafogja a vásárlói kedvet a gyatra kazettakiárat is.

A pécsi Centrum Áruházban jelenleg két típus kapható folyamatosan: 54 900-ért az Orion—Panasonic, 66 ezerért a Videoton—Akai. Az idén különben kevesebb mint húsz készülék talált vevőre.

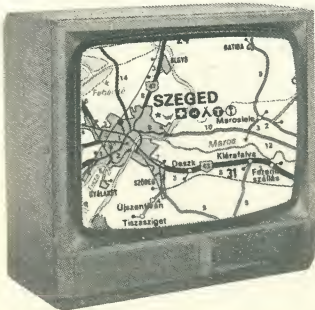
szegényes választék

A Seltron robbantotta a hazai videopiacot. Szokásos vásárlási körképünkben az MTI tudósítói segítségével videós szemmel kukkantottunk be a megyei jogú nagyvárosok műszaki áruházaiiba. A kép meglehetősen egysíkúra sikeredett. Ugyanazok a típusok, szinte azonos áron — a vevők arra várnak, hogy az előjegyzés és némi szerencse segítségével hozzájussanak a 40 ezer forint alatti áru Seltrontól. Műsoros kazettákból pedig csapnivaló a választék, vérliázítóan magas áron...

A centrumban úgy vélik, csak valamilyen OTP- vagy egyéb hitelkonstrukció segítségével lehetne fellendíteni a forgalmat.

A Baranya Kereskedelmi Vállalat mintegy húsz üzlete árusít képmagnót, a választék Akai, Fisher, Grundig, Panasonic, Sharp és Siemens. A forgalom: jó esetben napi egy készülék, idén összesen százat tudtak eladni, náluk is csak az árával minden márkát elsőprő Seltront keresik a vevők. Az Ofotért pécsi belvárosi használtcikk-üzlete hasonló cipőben jár, az asztali készülék helyett így most elsősorban az „aktív”, tehát nemcsak a filmet néző, hanem készítő videós réteget vették célba, 160–200 ezer forint közötti áron kínálnak JVC márkájú, kamerával felszerelt hordozható készülékeket, s mindemellett az áruházakkal ellentétben árusítanak kazettaátjátszó adaptereket is.

Megoszlik a pécsi kereskedők véleménye a jugoszláv határhoz közeli nagyváros „fekete-videopiacáról”. Egyesek tudni vélik, hogy a híres pécsi vásáron korlátlan típusválasztékban kaphatók az NSZK-ban dolgozó jugoszláv vendégmunkások révén hazánkba érkező videokészülékek.

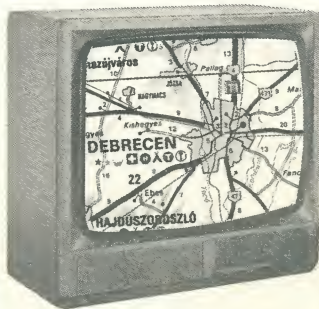


Egyes becslések szerint Szegeden 9 ezer videokészülék van magánkézben, s ez a mennyiség egyúttal kimerítette a fizetőképessé keresletet.

A Szeged Nagyáruház műszaki osztályán is a videóüzlet pangására panaszkodnak, akárcsak a többi műszaki cikket árusító üzletben, itt is a polcokon porosodnak a Grundigok, Siemen-

sek, Akai és Fisherek. A Seltron-láz elkerülte a várost, Szegeden az olcsó slágerekészülék az 54 900 forintos Orion—Panasonic. Ebből az idén kétszázat értékesített a Vidia Vas-Műszaki Nagykereskedelmi Vállalat, s jelenleg abban reménykednek, hogy még az esztendő rége előtt újabb 1300 Panasonicot tudnak behozni.

Kazettákat elsősorban magánkereskedőknél lehet kapni, amilyen zéles a választék — nyolc-tíz típus —, annyira egységesek az áruk, 00—800 forint.



A Debreceni Vegyesipari és Kereskedelmi Vállalat feléves szerint boltjaikban az idén összesen harmincféle videokészülék árusítottak, ezzel szemben mindössze két típust, a már sokat emlegetett Seltront és a Panasonicot keresnek a vevők.

A kereskedők szerint nagy az érdeklődés, de ennél is mag-

sabbak az áruk. Értékesítési nehézségekkel küzd a Hunor Áruház, sőt a számos használtcikk-kereskedéssel foglalkozó műszaki üzlet is. Egyéses a vélemény, hogy csak az árk erőteljes csökkentésével lehet újabb vásárlói rétegeket meghódítani a videózásnak. Az elmondottakat bizonyítja annak a két kiszívókezetnek az esete, melyek a videó-láz kitérőesek elsősorban a videokészülékek forgalmazására alakultak. Ma már azonban egyéb műszaki cikkek mellett forgalmuk igen kis hányadát jelentik a videobereendezések. Véleményük szerint a különböző megköteések, mint például az ajándékdíj levél, s a még mindig meglehetősen magas vám miatt irreálisan felsőróltak az áruk.



Talán már hatalmas a felsorolás: Grundig, Panasonic, Siemens, Video-ton—Akai — Miskolcon is ugyanazokat a készülékeket mind nehezebb eladni, ugyanazon az áron, mint hazánk más nagyvárosaiban. Jobb volna igérkeznie a műsoroskazetta-árúsítás, -kölcsonzés, ha a választék, a legális választék

nem lenne ennyém szöva szegényes. A miskolci Béke moziban található a megyei Moziüzemi Vállalat kölcsonzója, ahol összesen ötvenféle „műsor”: magyar és szocialista játékfilmek, dokumentumfilmek és nyelvlecke-kurzusok között válogathatnak az érdeklődők. Egy-egy kazetta bérleti díja 90-től 170 forintig terjed, ugyanakkor a vállalat a Moképnek ötezer forintot fizet évente a kazettákért, tehát itt nem üzletlő — a kölcsonzés ráfizetése —, hanem egyfajta szolgáltatásról van szó. Így viszont nehéz számon kérni a választékot.

A Centrum Áruház (melyet pedig egyértelműen anyagi szempontok vezettek a kazettaárúsításhoz) kínálatá sem hozza leggyűrűtetlen izgalomba a videósokat. Részbén a Magyar Televízió videostúdiójától kapnak játékfilmeket, árulnak emellett rajzfilmeket, komplett nyelvlecke-ket. Egy 60—90 perces kazetta ára 1700—1800 forint. Valószínű tehát, hogy a miskolci videósok harminczesre tehető táborá is elsősorban „feketén” szerzi be a néznivalókat. Egy dologban egységes a kereskedők, a szakemberek, s természetesen az oktatósi és kulturális intézmények vagy akár a magánvideósok véleménye. Megfelelő kazettaválaszték nélkül értelmetlen tovább fokozni a videokészülékek kínálatát.

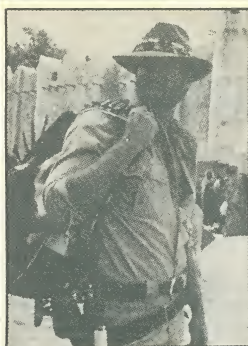


ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
FORINYÁK ÉVA

A szenvedélyes virágszál



A mellékelt fotó elkészülte óta nyolc év telt el, s ezalatt Nastassja Kinski világhírű színésznő és kétszeres édesanyja lett. Az 1978-ban készült erotikus filmcské pályafutásának lejegyzőjéről való, és ez az egyetlen olyan eset, hogy Nastassja országnak-világnak leplezetlenül bemutatta, amiye van. „A szenvedélyes virágszál” (Leidenschaftliche Blümchen) nem túl eredeti története — nevezetesen, hogy egy szűz szeretné elveszíteni az ártatlanságát — nem ígér szívdobogató izgalmakat, ám aki szereti Kinski művésznőt vagy kíváncsi arra, hogy honnan jutott el mai művészetéig (erre kíváncsi Párizs, Texas után?), annak figyelmébe ajánljuk ezt a habkönnyű darabot. S végül még egy apró érdekesség: Nastassja Kinski először nem ezzel a filmmel tűnt fel, hanem néhány hónappal korábban, a televíziós Tetthely-sorozat egyik folytatásában. (USA, 1978)



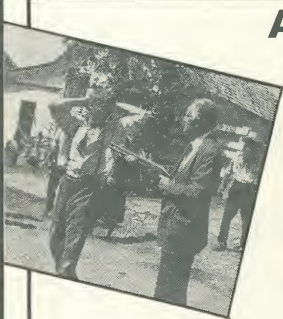
Quatermain

Spielberg, a nagy filmkaptafa-készítő sok követőre talál. Szoros másolókra, akik tulajdonképpen semmi rosszat nem akarnak, csak egy kis kasszasiker. De azt nagyon. Ezek közé tartozik a Quatermain című film rendezője is, aki magát Richard Chamberlaint kérte fel arra, hogy játssza el Harrison Fordot. A rettenthetetlen kalandornak, aki mellékfoglalkozásban szupermen, még a kalapja karimája is úgy kunkorodik, mint Indiana Jonesé. Hogy mégse legyen ki annyira a lóhá, a forgatókönyv nem öt tette meg archeológusnak, hanem egy ifjú és fölöttébb vonzó hölgy édesapját, aki nyomtalanul eltűnt az afrikai őserdőben, és feltehetően gatlástalan kincs vadászok karmaiba került.

Jesse Quatermain a keresésére indul hűségese kísérelővel, a hatalmas termetű és erejű zuzulval, Umbopával (lásd Csallagok háborúja, Han Solo és Csubakka). Az archeológust sikerül ugyan kincs vadászok a gengszterek fogságából, ám azok már kiszédtek az öregből Salomon kincsének rejtékhelyét. Tovább folytatódik hát a hajsz a kincsek után, a vad kukuana törzs földjén, az alattomos Gagoola királynő birodalmában. A kedves olvasó nem fogja kitalálni, hogy milyen állatok csatogatták az állkapcsaikat a menekülő és üldözőik alatti szédítő mélységben. Ne is találgassák! Krokodilok. (Lassan minden hollywoodi kalandfilmben a krokodilok az életveszélyrejelzők. Nem állítom, hogy barátságos hullók, de ezt a sorsot talán mégsem érdemelték.) Hátravan még a kennyiből, vérszomjasan rotyogó újsze (lásd Szilas ételizesítő-reklám), az életveszélyben forgó hölgy utolsó pillanatban történő megmentése, Salomon gyémántjának megteleése, és az ősi mágius erők bosszúja a kincsháborítók ellen. A boldog vég garantált.

(USA, 1985)

Az egyetlen tanú



Vannak „hangos” és „csendes” szupersztárok. Ez utóbbi, kétségtelenül rokonszenvesebb típushoz tartozik Harrison Ford, a Csallagok háborúja trilogia és az Indiana Jones-filmek főszereplője. A jóképű színész nem csak nagy hűhót maga körül: egyszerűen csak el kell játszani a szerepet, a lehető legjobban — mondja —, és így is tesz.

Legújabb filmjében, az 1985-ben forgatott Witnessben nem lézerstukkerek úrúrbójt vagy régész-fegyvereket alakít, hanem egy rendőrt, aki az igazságért harcol.

A film kezdő képsorai illúziék: hullámzó búzaföldek, aranyló kalászkok, apró lovas kocsik a távoli horizonton, izmos férfiak favágás közben. A békés kis település házaiban nyoma sincsen a huszadik századnak — se telefon, se televízió, se porózó, de még az elektromos áram sincs bevezetve. Hamarosan kiderül, hogy az Amish szekták lakhelyén, békés és szelíd emberek között vagyunk, kiknek a háborítatlansága és nyugalma azonban már nem sokáig tart. A közösség egyik gyermekét a gyilkosság szemtanúja lesz véletlenül, mikor anyjával beutaznak a nagyvárosba. A helyzet akkor válik életveszélyessé, mikor a kislány a lehető legváratlanabb pillanatban és helyen felismeri a tetteseket, s a nyomozó rendőr (Harrison Ford) ráébred, hogy a kábítószerezésgnél dolgozó kollégái a gyilkosok. A nyomozó a kislánnyal és annak feltehetően vonzó, fiatal édesanyjával együtt az Amish közösségébe menekül. A filmnek nagyszerű pillanatai azok, amikor a viharezett nagyvárosi rendőr lassan beleméri az Amish-világ idilljébe. A kritikusok egyértelműen „Oscar-gyaránusnak” minősítik Harrison Ford alakítását. A film további érénye, hogy ellen tud állni a csábításnak: nem löki az Amish-özveggyet a rendőrnagyozó karjaiba, elmarad a happy end.

Ezt a kivételes érényt pedig egyre kevesebb hollywoodi szuperprodukció mondhatja magáénak.

(CIC, 1985)

Mit szólna ehhez Nancy Reagan?

Az olasz rendező, Lina Wertmüller filmjének eredeti címe „Un complicato intrigo di donne, vicoli e delitti”. Nyilatkozata szerint nem elégedett a német „Camorra” címvaltozáttal, és amerikai forgalmazásra a „Mit szólna ehhez Nancy Reagan?” címet ajánlja. (Erre szokták azt mondani: no comment.)

A történet Nápolyban kezdődik, ahol egy békés nyári délelőttön éles sikoly veri fel a sikátorok csöndjét. Baba Roccót, a szicíliai maffia, a Camorra egyik vezetőjét hátra lőtték, mialatt megpróbálta megerőszakolni a Broadway-panzió tulajdonosnőjét, Annunziát. A tettes otthagya a névjegyet: a halott maffiafőnök heréjébe egy injekciós tűt szúr. Ez a merénylet azonban csak kezdete egy sorozatnak, melynek során három nap alatt öt férfit tesznek el láb alól, akik valamennyien kábítószer-kereskedők.



Időközben felbukkan Annunziata egykori szeretője is, akiből cinikus heroincsempész lett. Lina Wertmüller intelligens kábítószer-krimijének csúcspontja, amikor a főhősnő megpróbálja tízéves kislát megmenteni a heroinkereselekedőktől, akik a gyereket rá akarják szoktatni a heroinra. A szörnyű igazságra Annunziata csak később jön rá: minden gyilkosság azoknak az anyáknak a bosszúja, akiknek a gyerekei belehaltak a kábítószer-fogyasztásba.

(VMP, 1983)

Birdy (MADÁRKA)

Hátborzongatóan jó film Alan Parker legújabb alkotása, de ezúttal senki ne számítson 115 percnyi felhőtlen szórakozásra. A filmdráma súlyos etikai-pszichológiai problémákat boncolgat, amelyeknek kiindulópontja a vietnami háború.

Egy katonai kórház hideg cellájában meztelen férfi kuporog priccse mellett. Egyetlen szót sem hajlandó senkihez szólni, és azt is csak vonakodva engedi meg, hogy a nővér időnként megetesse. A kórház pszichiátere tanácstalan. Tudja, hogy betege a vietnami háború dzsungelharcaiban szenvedett súlyos lelki sérüléseket, ám segíteni nem tud rajta. Végül az az ötlete támad, hogy odahívja a fiatalember egy régi jó barátját. A barát meg is érkezik és döbbenet látja, milyen állapotban van Birdy. Egyébként rajta is nyomot hagyott a háború, igaz, neki nem a lelken, hanem a testén: egy akna a fél arcát szétrombolta úgy, hogy kötést visel a fején és acélból készült állkapoccsal éli az életét.

Hosszú monológokkal próbálja néma barátját felrázni az apátiából, és lassanként megsejti a különös viselkedés okát. Birdynek nem véletlenül ez a gúnyneve: gyerekkora óta szenvedélyesen érdekelték a madarak, most pedig egyenesen „madárrá változott”, így húzódva vissza a valóság elől egy vágy- és álmovilágba.

A Birdy hibátlan film: a történet tiszta és világos, a fényképezés lélegzetelállítóan profi, a két főszereplő pedig ragyogó színészek bizonyul.

(RCA-Columbia, 1985)



A Bódy Gábor rendező ötlete alapján 1981-ben indított nemzetközi videofolyóirat, az INFERMENTAL után 1986 áprilisában jelent meg a kölni DuMont kiadó gondozásában az AXIS című videokazetta és könyv együtteséből álló rendhagyó kiadvány. Ennek végső anyagát már az időközben elhunyt Bódy Gábor felesége, Bódy Vera állította össze. Szerzőnk az alábbiakban a kísérleti produkciót ismerteti.

Az AXIS, amely a 80-as évek európai videóművészetének új irányait mutatja be, 10 országból 21 különböző munkát rendezett összefüggő, tematikus keretbe, 5 „tengely” (Axis=tengely, latinul) mentén. A teljes hosszban szereplő darabok mellett az antológiába néhány mű reprezentatív részlete, illetve fejezete is bekerült, míg a kapcsolódó könyv, amelyben egyébként néhány, a kazettán nem szereplő alkotó is jelen van, tanulmányokat, rajzokat, tervek, fényképeket, kazettát, s a résztvevők munkásságának rövid ismertetését tartalmazza. A két médium, video és könyv így egymást kiegészítve, mint szöveg- és mozgókép-kötet mutat példát egy új típusú, minőségű kommunikációs forma kimunkálására.

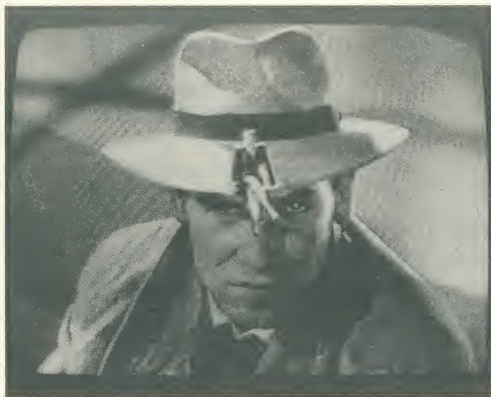
Maga az eszme éppoly „egyszerű”, mint az INFERMENTAL 1981-es ideája: az „első nemzetközi videomagazin” folyóirat-analógiára megteremtett formája után most a video/könyv „mutáns médiuma” valósult meg. A könyvszerűség az INFERMENTAL frissességével szemben megállapodottabb változtatást is jelent.

A kazetta öt fejezetének témáit egy homoksivatagba helyezett keretjének mutatja be, mintegy „iniciálészzerűen”, s különíti el egyben maguktól a videodaraboktól. A témák sorrendben:

1. Művészet ez, vagy élet?;
2. Dekonstrukció és újráfelfelhasználás;
3. Művészet: zenei klip;
4. Installációkészítés;
5. Hősök kiáskása és alakítása.

Ehhez bevezető és záró kép/hang-sorok járulnak: a kazetta elején „születést” jelző gyerek-sírás, zárásként pedig a sivatagban meginduló kamera, ami csontok és egyéb leletek között egy tévére is bukkan, melyben a bemozduló (Bódy Vera) elköszön a nézőktől: Auf Wiedersehen – mely vehető itt akár szó szerint is. Szokatlanul „bombasztikus”, direkt hatások, de – meglepő módon – nem zavaróak: helyi értékűk van.

Az egyes fejezetek és az oda sorolt munkák ismertetése előtt



előbb néhány általános, közös jellemzőről. Az első fejezet alcíme („Vizuális dalok a 80-as évekről”) kis szabadsággal szinte az egész összeállítás karakterét érzékelteti: a zene belemerül egy vizuális közegbe (képtenger), amely hatására megváltozik. Másik lényeges elem a nyelv, pontosabban egy sajátos nyelvi közeg jelenléte. Bár a több nemzetet érintő sokrétűség, itt mégis inkább a különböző nyelvek (és kultúrák) közötti „átjárásra” való törekvés figyelhető meg. A konszenzust gyakorta az egyes nyelvek általánosan ismert sémái, szókapcsolatai teremtik meg, ám ez nem valamiféle sematikus, homogén

szürkeséget, hanem egyéni ízű, magas nivójú nyelvi találékonyságot eredményez. Ide kapcsolódik, hogy egyes munkák nemcsak állandósult szókapcsolatok, de filmes (tévés), videós

sémákat is használnak, sőt a nyelvhasználat maga is sok esetben épp ezen médiumokból (s nem a közpapi életből) vagy az irodalomból) ismerős. Mindezek ellenére nem valamifajta intellektualizmus vagy görcsös konceptuális elszántság érződik, inkább egy szabad, érdekes anyagkezelés: anyagként pedig a zene/hangok, nyelv, mozgókép (sémák és műfajok) mellett különböző kulturális tradíciók, valamint olyan nagy és „örök” témák szolgálnak, mint élet, halál, szerelem, tudás, művészet.

Ez utóbbi felsorolás leginkább a nyitó rész öt munkájára találó. A Londonban született Theo Eshetu maszkosruvú festett arcképe és az elektronikus tükörszituáció ütközésén alapuló munkája („Míg a halál szétválaszt minket”) tragikus nyitóképpé, video „memento mori”-vá vált: a kiadvány koncepcióját kidolgozó Bódy Gábor nem érthette meg a video/könyv megjelenését.

Marty St. James és Anne Wilson (szintén Angliából) egy „igazi életregényt” mutatnak be: talán ezen a darabon érződik legerősebben egy költői, intenzív ritmika, mely szöveget, zenét, képfelvételt és utólagos trükk munkát még nem látott kompozíciós egységgé hangol össze. Egy igen erős, ironikus alap karakter (mely egyébként kisebb vagy nagyobb mértékben az összes munkán – még a leginkább „metafizikai” emelt-ségű „Chanoyu”-n is érződik) tárgyaül férfi és nő, egy szerelem és annak – mítikus – túl-játéka szolgálnak. A szöveg (dal) ellenpontozása képpel, majd a kép megerősítése újból szöveggel – ezek a fő szervező elemek (a szerzők maguk egyben a szereplők is).

A halál és szerelem után a tudás performance-a következik: Retraut Pape, Eschi Fiege, Kai Schirmer, Oliver Hirschbiegel és Andreas Coerper a szereplői, és az 1981-ben, Brüsszelben alapított csoportjuk (M. Raskin Stichting ens.) nevével szerzői az „Ész temploma” című, 10 perces munkának. Saját tervüknek ügüket „szolgáltatóművészet”-ként határozzák meg. Ebben a műben, amely a copyright szerint 1985-ben, Párizsban készült, négy támmával foglalkoznak. „Tanulmányok az erőlcslről és a szórakoztatásról” az első rész címe; egy konfe-

AXIS:



rencia- vagy előadói asztal előtt ülnek, rajtuk foncsorozott szemüveg, s — mint egy expozé egy értékesletlen vagy sajtótájékoztató — a Miatyánkot mondják mikrofonba. Ezután felhangzik a „Gotterhalte”, négyes felállnak, egyikük ülve marad. A másik három alcím: A szerelem hatalma (The Power of Love); Az élet hidege (Lefroid de la vie) és Az álművészet korszaka (Das Zeitalter des Pseudokunst). Zárójelben az eredeti címek: az „egyszerre több nyelv használatát” — esetenként ugyanazon mondatban is — náluk különösen szembetűnő.

Az első fejezethez a belga Jan Bultheel („Tango d'Amour”) és a jugoszláv Sanja Iveković—Dalibor Martinis: „Chanyou” című munkái tartoznak még. Utóbbi az egész kazetta „legcsendesebb” alkotása: a japán teaszertartás felirattal idézett kerettörténetébe ágyaz egy hétköznapi (reggeli- vagy teadélután-) szituációt, melybe villanásszerűen a külvilág („a világ”) televízió révén reprezentált képek lép be. A jól komponált közelkép (cukortartó, teáskanál, cigarett), a lassítások (az asztalról lerántott abroszsal földre hulló tárgyak szétterítése vagy a fém teáskan-

na „pattogása” hangeffektusokkal), s a 8 részből álló, felvételt tagoló szöveg a fő ismertető elemek.

Az AXIS második fejezete a (máshol, másként) meglévő vagy újrafelhasznált, ismétlődéses szerkezettel dolgozó anyagkezelés közössége alapján csoportosít. Az osztrák Gudrun Bielz és Ruth Schnell „Plüschloves”-ja tévé/film-részletek kimerítve, szolarizációs/grafikus hatású állóképpé alakított részleteire alapul, amit egy videójáték fázisai tagolnak. A „Code Public” (Mike Hentz, illetve az úgynevezett Franciaországi videocsoport) „Hommage to Jensen” művének részlete kapcsolódik élőkoncertek, bemutatók anyagához. A szerzők az ugyancsak lyoni FRIGO — az „Europe Media Art Network” koncepciójának kidolgozója és koordinátora — „elő-intervenció csoportjának” nevezik magukat, 1993 óta aktív ebben a formációban. Az NSZK-beli Lluere/Egon Bunne munkájának meghatározó eleme a „time-code” használat és értelmezése — a számok révén egy programmá válhatók kép- és hangdramaturgia párhuzamos kimunkálása. A brüsszeli Walter Verdin hasonló elven, de egy

hangsúlyosan zenei dominanciájú érzékenységet előtérbe helyezve dolgozik.

A harmadik téma a zene és a videoklip, mint műfaj, alkalmazott (művészeti) használata. A francia „Monfaucon Research Center” (Kutató Központ) három dalt közül egy nagyobb sorozatból. Az első dal a gyorsétketzetéről szóló „videoburger”, ahol a három részre osztott képmező egyik sávjában tv-kép kerül a másik két sáv „felvett” anyaga közé. Technikailag hasonló a „videokatalógus” és „videoművészet” című dalaik megoldása is. Bettina Gruber és Maria Vedder (az NSZK-ban, 1983-ban, ugyancsak a DuMont-nál könyvet jelentettek meg a videoművészetről) két dala „Mama kis öröme” címmel az „új érzékenység” határait a „nyuszi ül a fűben” (auto)erotikus infantilizmus irányába tiltgítja. Ezt követi a fe Lugossy László, illetve a Bizottság együttes produkciója Milarepa-verzió címen. A klipmátá Yello/Dieter Meier és Boris Blank 1979 óta létező „csoportjának” „Gonosz játékok” című száma zárja, amely akár az első fejezet „True life-romance”-ának párdarabja is lehetne, bár formai megvalósítása vetített képek

rögzítésén és nem elektronikus maszkokon alapul.

A negyedik fejezet az amszterdami Stedelijk Múzeum videoinstallációs kiállításáról készült dokumentáció részlete. A kiállítás szervezője Dorine Mignot, a résztvevők közül Kees de Groot, Elsa Stansfield és Madelon Hooykaas, Brian Eno, valamint Lydia Schouten szólal meg. Utóbbi készítette az AXIS ötödik részének nyitó muzsikáját: „A nagyszerűség másodperceinek tört részei”-t, mely egyúttal a leghosszabb mű a kazettán. Párdarabja Hámos Gusztáv „A legyőzhetetlen” című kazettazáró műve. Mindkettő fő témája maga a videó- és kinematográfia mint „kultusz”, e rituálé legismertebb sémái, szereplői, ásatag és felfrissített hősei — a szerzők által mintegy „új életre keltve” és egymásnak éresztve, régi helyzeti energiájuk (helyi értékük) meghagyásával. Schouten egy lassúbb, sok felirattal ellátott ál- (vagy új-) narratív szerkesztbe, Hámos pedig táncritmusbba szerkeszti a hős- és helyzetőmeget, melyből a videoelektronika emel ki egy-egy Superman vagy Monroe típusú szereplőt, szokott helyzetével együtt. Peter Weibel két rövid, de annál figyelemreméltóbb „reklámja” a Casablanca-cigarettáról (a hasonló című sikerfilm és Bogart mellett) két percben szinte minden létező elektronikus trükköt felvonultat (legalábbis jelzészzerűen). Cornelia Schenk és Marion Denné (Nam June Paik düsseldorfi tanítványai) vetített képek előtt katonai gesztusok (filmjelképek) élő imitációja segítségével egy — igen szép munkában — antimilitarista hangulatkeltésre vállalkoztak.

*

E rövid leírás elsősorban a képkötete koncentrált, de az a kommunikációs újdonság, melyet az AXIS jelent, nem csupán a válogatásra, illetve a művekre értendő, hanem magára a formára s még inkább a tényre, hogy létrejött.

A videó/könyv nem a közelítő, hanem a jelen lépése, melyet minél előbb Magyarországon is meg kell tenni.

PETERNÁK MIKLÓS

Európa elektronikus színpadán

A művészeti video még mindig zártkörű műfaj

INTERJÚ BÓDY VERÁVAL

Az előző oldalpárunkon bemutatott mutáns médiumról nyilatkozik a kiadvány szerkesztője — bemondója, Bódy Vera. Az AXIS kapcsán az európai és a hazai videoművészet helyzetéről is kérdeztük.

— Hogyan jött létre az AXIS?

— A 80-as évek elejére világossá vált, hogy az egyes műzeumok, kisebb mozik, főiskolák segítségével nem lehet elérni azt a nézőszámot, amely ennek az új közlésmódnak a kultuszához szükséges lenne. Keresztük a művészeti vagy dokumentációs videók terjesztésének újabb területeit. Először a lemezboltokra gondoltunk, de nem jártunk utána. Így jött a könyvesbolt ötlete, annak ellenére, hogy a könyvszakma általában azt hiszi, hogy a videózás ellensége a könyvtársádnak. Pedig nincs ebben semmi ellentmondás: általában olyan emberek érdeklődnek a videoművek iránt, akik szeretnek olvasni is. Mi magunk is bizonyosságot kívánunk szolgáltatni arra, hogy ez a két kultúrahordozó sem üzletileg, sem szellemileg nem ellensége egymásnak. Cikkeiben „mutáns médiumok”-nak nevezte el Gábor azt a formát, amely könyv és video alakban közösen közöl valamit. Egy ilyen kiadvány tervével kerestem fel 1984 őszén a frankfurti könyvvásáron különböző nagy NSZK könyvkiadókat. A DuMont sikerült megegyezni. Kiderült, hogy már sokan jelentkeztek náluk a videók forgalmazásának ötletével. Azért döntöttek a mi elképzelésünk támogatása mellett, mert mi kazettát és könyvet közösen ajánlottunk.

— Milyen az érdeklődés az AXIS iránt?

— Májusban és júniusban az NSZK-ban három tévé-műsorban is részletesen beszámoltak róla. Ez szokatlan volt, hiszen a DuMont korábbi video kiadványairól nem tájékoztattak a tévé. Nyilván az keltette fel az érdeklődésüket, hogy olyan anyag van az

AXIS-ban, amelynek a televízió számára is műsorértéke van. Ezek után a vásárlás ki-mutatathatóan megugrott, de persze az a műfaj még mindig „zártkörűnek” számít, a tulajdonosok ugyanis nem feltétlenül értelmiségiek vagy művészt íránt érdeklődők. Sok ehhez hasonló kiadványra lenne szükség ahhoz, hogy tovább terjedjen az új műfaj. A valódi popularitása azonban valószínűleg csak a képlemes, az elterjedéssel valósl majd meg, azok ugyanis technikailag a könyvhöz hasonlóan nem jöhetnek el. Ez fontos ahhoz, hogy szuverén módon dönthesse el az ember, mit néz meg, anélkül, hogy egy szalag teljes egészén kényszerüljön végigfutni.

— Hány mű állt rendelkezésre?

— Először mintegy 800 munkából szűrtünk ki 60-at, majd abból 21 került a válogatásba. A korábban kísérleti filmmel foglalkozók zöme mára áttért a videóra. Ezt az Informati anyagán érzékelhetjük a legjobban, ugyanis a 80-as évek elején a kapott anyagnak még legalább 15%-a hagyományos film volt, ma ez az arány legfeljebb 2-3%. Az Informati kártyarendszerében 750 művészt tartunk nyilván 24 országból, s körülbelül ugyanennyi műzeumot, galériát, olyan televíziós csatornát, amelyek művészeti videókat is sugároznak. De államilag vagy helyi pénzből támogatott művészeti egyesületek s szaklapok címei is szerepelnek köztük. Ez a lista sem teljes, ma már világszerte legalább 40 országban foglalkoznak komolyan művészeti videóval.

— Mennyire alakult ki egy specifikusan elkülönülő video-művészet?



— Ez a legnehezebb kérdés. Az Informatiál végül is Gábor nyomán azt az álláspontot képviseli, hogy a video elsősorban a mozgókép műfajához tartozik, a kinematográfia nagy családjának egyik ágaként. Nem a különbözőség, hanem a közös lényeg okán. Természetesen a video megszületésével létrejött annak a lehetősége, hogy olyan trükkök és képi megoldások munkák is készüljenek, amelyeket a korábbi filmtechnikával egyszerűen nem is lehetne megvalósítani.

— Sokan éppen ezt tartják műfaji választóvonalnak.

— Kétségtelenül létezik ilyen álláspont, de ilyen értelemben a jelenleg általunk videoműveknek tartott alkotások legfeljebb 10%-át tekintetnek valóban videónak. Hogy más példát ne is említssek, a leglátványosabb klipet eredetileg például 35 mm-es filmre forgatták.

— Van tudomásuk az AXIS-hoz hasonló jellegű vállalkozásról?

— Ennek tisztázásában különösen a kiadó sajtóosztálya volt érdekelt, s a róla beszámoló téveadók, ugyanis nem volt mindegy, hogy világpremierként mutathatják-e be a ki-

adványt. Eddig nem találtuk erről a témaköről tudatosabban két médiumra építő munkát: így Gábor ötlete talán túlzás nélkül forradalminak mondható.

— Önerőből vagy pedig valamiféle támogatással dolgoznak a nyugat-európai videoművészek?

— A 70-es években előfordult ugyan, hogy a Sony U-Matic kamerájával rendelkezőt egy-egy kiemelkedő művész, de a mai, jó minőségű és meg lehetőségek drága eszközök nélkül a művészek tulajdonában. Múzeumok, intézmények kölcsönzésére, támogatására szorultak, s gyakran megalázkodva illegális körülmények között jönnék létre művek. Tudok például egy franciáról, aki nappal egy videócég-nél takarít, este pedig belóg a vállalatához, s így készíti a díjnyertes filmjeit.

— Vagyis dotált műfaj a videoművészet?

— Igen. Talán ha az újabb, 8 mm-es kamera ára leesik, akkor az olyan elterjedt eszköz lehet, mint annak idején a szuper nyolcas filmfelvétel volt. Jelenleg a művészeti videók zöme U-Matic Low Band rendszeren készül. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem születnek figyelemre méltó darabok VHS-sel is.

— Hogyan ítéli meg a hazai videoművészek helyzetét és teljesítményét?

— Erdemes lenne jobban támogatni a munkájukat az alapvető berendezésekkel, talán még gazdaságilag megfontolásokból is. Véleményem szerint ez kamatoztathatóbb befektetés lehetne, mint 35 mm-es kommersziális filmekre költeni, a színvonalas U-Matic műsoroknak ugyanis egyre nő a piaca. Hogy a művészi videók előtt nagy lehetőség áll, azt az is mutatja, hogy a nemzetközi filmesztiválók döntő többségének ma már önálló videosekciója van. Ha egy évben csak 4-5 munka készül, abból sajnos nem lesz minőség, 50-60 félórás műsorból azonban már nyilván lehetne válogatni.

MOLA GYÖRGY

**TV-, VIDEO-,
JVC-,
VIDEOKAMERA-
SZERVIZ**



— Külföldi
színes tv,
videomagnó
és JVC
videokamera
garanciális
és garanciális
időn túli
szakszerű
javítása



— Videók és televíziók
két hangnormára történő
átalakítása 3 napon belül
— ASA és ELIN típ. tele-
víziók telétext beépítését
soron kívül vállaljuk.

Írányára: 5600 Ft

**ELEKTROMOS
SZÖVETKEZET**

Bp. X., PONGRÁC U. 9.
TELEFON: 575-634

Bp. VII., MAJAKOVSZKIJ U. 19.,
TELEFON: 225-212



ELSZÖV

**NE SOKAT
KÖLTSÖN,
VEGYEN
INKÁBB
KÖLCSÖN!**



Az Iparcikk Kölcsönző és Szolgáltató
Vállalat boltjaiból bérelhető képmagnók
segítségével igényeinek megfelelő műsort
állíthat össze, játszhat le családjának,
barátainak.

A legkorszerűbb típusú, VHS rendszerű
képmagnók kölcsönzésével a vállalat
budapesti és vidéki boltjai foglalkoznak.



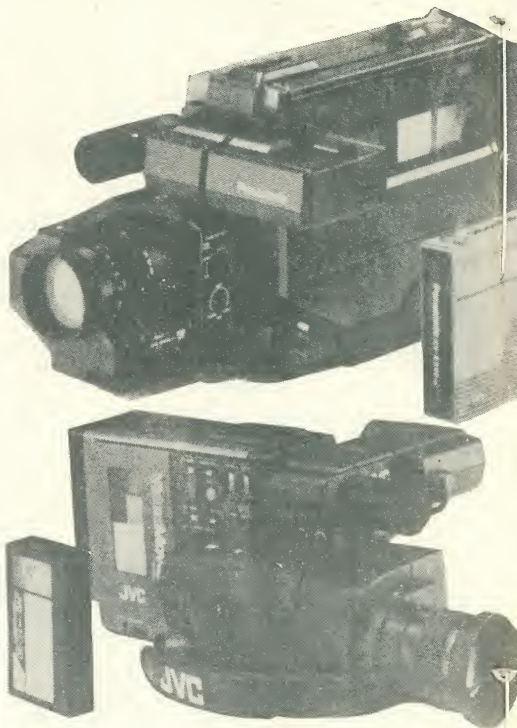
Legnagyobb a választék a

**KÖLCSÖNZŐ-
SZOLGÁLATBAN**

Budapest V., Váci u. 42.
Telefon: 181-422

Kamera + videore

Ha hihetünk a hivatalosan még meg nem erősített, de megbízható értesüléseknek, hamarosan a hazai boltok kirakatában is lesz kamkorder* (kamera + videomagnó egy dobozban = kamkorder). Bemutató tesztünket ezúttal is Szakolczay Lajos, a MEEI csoportvezető mérnöke készítette — külföldi videolapok adatainak felhasználásával.



Filmfelvétel alkonya?

Nyilvánvalóan lecsengőben van a szuper 8-as filmfelvétel korszaka, mert a neves filmfelvételgyártók, köztük a Fuji, a Bauer és a Canon is videokamerákat készítenek. A Canon például saját „video 8” rendszerű kamerát fejlesztett ki.

Vajon mi teszi a kamkordert olyan vonzóvá az amatőrfilmecek számára? Először is a felvételi idő: a miniatűr VHS kazettánál (videomóvi), a VHS C-nél ez 30 perc; a VHS movi játékidője 4 óra is lehet; a Beta rendszerben dolgozó (Betamóvi) 3 óra 35 perc; a „video 8”-as pedig 90, illetve long-play üzemmódban 180 perces felvételt nyújt. (A szuper 8-as film játékidője 3 perc, 150–300 forintot árral.) Külön előny a video javára, hogy a felvett műsor a legtöbb kamerarekorderen azonnal visszaszűrhető. A hobbifilmek szonnal ellenőrizhetők, hogy az kerül-e a szalagra, amit elképzelt. Ha nem, a jelenet megmételhető vagy letörölhető. Természetesen újabb pluszt jelent, hogy otthon színesen, hanggal rögzíthet lejátshat. Vágyunk egy kis gazdaságosságra számítást: ha egy szuper 8-as film 200 Ft-ba kerül és csak 1,2-es vágási arányt veszünk figyelembe, egy 30 perces filmet 20 tekerős filmet kell leforgatni, ami 4000 Ft-ba kerül!

Természetesen aki videobereendezést vagy kamkordert akar vásárolni, nem így fog kalkulálni, hogy mint megrögzött hobbifilmes áttálgaz a videóra, mert akkor tényleg számolni kell, ugyanis manapság az ilyesmi igen drága mulatság. Az NSZK-beli árakat alapul véve megállapíthatjuk, hogy egy berendezés 3000–6000 DM közötti értékben érhető el, a tartozékoktól függően. Tartozékokra pedig általában szükség van, mert például akinek nincs otthon még videokészülék és a tévéjén nincs AV bemenet, feltétlenül be kell szereznie egy adaptert, ami a kamkorder jelét szabványos tévéjellé átalakítja (nagyfrekvenciásan) lehetővé teszi, hogy a televízió antennacsatlakozóján keresztül képes legyen fogadni az információt.

Ujabb költséget jelenthet, ha vágásra vagy utóhangosításra vonatkozó igények is felmerülnek. Jó, hogy filmezés közben már olcsó a videózás, a felszerelési árakat tekintve egyáltalán nem rózsás a helyzet. A továbbiakban foglalkozunk egy kicsit a kamkorderek működésével, mondhatni lelkivilágával.

Kényelem mindenekfelett

Felvételt készíteni akkor kelleme időtöltés, ha minél kevesebb kezelési funkcióra kell koncentrálni. Az első videokameráknál a távolságot és a fohéregyensúlyt is az operatörnek kellett kézzel beállítani. A következő generáció már ezekből a szempontokból is teljesen automatikus szabályozású lett. A legnagyobb könnyebbség az autofókusz, mert tehermentesíti a filmezőt az élesség állandó

figyelésétől és utánaállításától, tehát csak a témára kell koncentrálni. Kamkordert ma már nem gyártanak autofókusz nélkül, de a piacon még előfordul — ezeket nem szabad megvenni. Ilyen volt például a Panasonic NV-M1, de ezt is helyettesíti ma már az NV-M3 típus.

Az autofókusz működését tekintve a leggyakoribb eljárás az infravörös fényt kibocsátó és a visszaverődést érzékelő háromszögletes elven működő rendszer. Sajnos van egy hátránya ennek a megoldásnak is — amennyiben a távolságmérés nem az objektívken keresztül történik —, hogy képes perspektíva-hibát elkövetni. A másik távmérés eljárás az úgynevezett TCL (Through the Camera Lensel) elven működik, itt feltétlenül szükség van egy minimális fény mennyiségre, de kontraszt-egény részleteknél és függőleges csíkoknál (például keretséknél) hibás mérés adódhat. Ezen az elven még igen kevés kamera működik (hgy pl.: JVC GR—C2 típus).

Szinte minden kamerán — tehát kamkorderen is — üzem kívül helyezhető az autofókusz-rendszer. Az élességet ekkor manuálisan vagy egy rövid gombnyomással gyorsan és problémamentesen beállíthatjuk a felvevő tárgyra. További beállítási nehézséget jelenthetne a fohéregyensúly kérdése is, ha elvileg minden kamera — kivétel a Handycam (SONY), amely két fix egyensúlyi mód ködik — nem automatikusan gondoskodna a helyes beállításokról. Ezekben az esetekben egy mikroprocesszor kiértékeli a beeső fény vörös és kék összetevőit és a színerősítő a fény pillanatnyi színhőmérsékletének megfelelően állítja be. Természetesen ez az automatikus beállítás csak bizonyos határok között lehetséges. Így például a HITACHI VM 200 E-nél ez a tartomány 3000–5000 K* között adódik, amiből következik, hogy 3000 K* alatt vörös, 6000 K* felett kék árnyalatú lesz a felvett kép. Az ilyen eseteknek elkerülése végett az automatikus

* A nyelvhódok kegyes türelmébe ajánljuk megtört műszaki szlunként a német-ből-angolból fordított szóárt. Az első jelentkezővel boldogan kiegészítünk, aki jobbat ajánl helyette: eddig vázont szívesen használjuk a kamkordert. Sajnos, Kazinczy nevezetű munkatárs nem dolgozik a szerkesztőségben...

ekorder = kamkorder



funkciót kikapcsolhatjuk és a fényérgyensúly beállítását kézi vezérléssel félautomatikusan végezhetjük el, oly módon, hogy a kamerát egy nem tarka, világos tárgyra (lehetőleg fehérre) kell irányítani, megnyomni a beállítógombot és ezzel a készülék éppen a pillanatnyi fényviszonyokra fog beállni. Az automatikus funkciók határai miatt minden esetben célszerű mérlegelni a fényviszonyok adottságait és annak megfelelő üzemmódban dolgozni.



Valószínűleg nemcsak izlés kérdése, hogy milyen a kamera képfelvevő csőve. Feltehetően egész sor filozófia tudja indokolni, hogy CCD-t vagy csövet alkalmazzanak-e. A Sonyt kivéve a gyártók a „Stacion” csövet kiváló szintulajdonságai miatt részesítik előnyben. Akármelyik csövet megnevezve, a képernyőn megállapítható, hogy egyik sincs abban a helyzetben, hogy kiűthesse a másikat. Megvilágítási fényviszonyaik egyáltalán nem térnek el egymástól. Aki egyszer már próbára tette azt a szép szót, hogy „egy gyertyafény már elegendő”, nyilván keserűen tapasztalta, hogy szinte élvezhetetlenül zajos kép lett az eredmény, mert minden reklámnál világosabb, hogy megfelelő képhez megfelelő fény szükséges.

A CCD felvevőeszköznek is nyilvánvalóan megvannak az előnyei — különösen a Sony szerint — a maga 290 000 képpontjával, de nem a képfelbontás terén. (Videóvilág rovatunkban másik munkatársunk erőlyesebben érvel a CCD mellett az *Attórés a kamerafronton* című cikkében. A játszma nemcsak szerkesztőségünkben, hanem a nagy gyártók között sem dőlt el.) Ilyen érnyen például a rázkódással szembeni érzéketlenség, könnyű beállítás, kis áramfelvétel (nincs fűtés), valamint a jó színűség kevés fénynél is, bár az érzékenysége kisebb, mint a felvevőcsöveknek. Kiemelkedő tulajdonsága, hogy a közvetlen napfény kevésbé okozhat beégést, mint csövek-nél, bár az óvatosság itt sem elhanyagolható. Még egy felvevőcső-tulajdonságról kell beszélnünk, az az úgynevezett „zászlóhúzás” amely erős fényben a kamera gyors mozgatósnál jön létre. Hasonló jelenség a CCD-nél is tapasztalható, itt azonban ez többszörös kontúrvonalak formájában jelenik meg. Végeredményben egyértelmű döntést, kijelentést tenni, hogy melyik felvevőeszköz jobb vagy előnyösebb, megítélésem szerint nem lehet.

És még egy cső

A kamera beállításához (felvétel előtt és alatt) igen sok információra van szüksége az operatőrnek: éles-e a kép, elegendő-e a megvilágítás, a telep megfelelően fel van-e töltve stb. A legfőbb természetesen, hogy azt lássa, amit fel akar venni. Ezeket a célokat van hivatva kielégíteni a legtöbb kameránál egy kisméretű fekete-fehér monitor. Minél nagyobb ez a képernyő, annál jobb természetesen, mert az egyes képrészletek pontosabban leképezhetők. Hosszabb forgatás után sajnos megeshet, hogy vibrálni kezd a kép az ember szeme előtt. Megpróbálkoztak egyes gyártók optikai keresők alkal-

mazásával is, így például a Betamovi tükörreflexes keresőt alkalmazott — gyenge fényviszonyok mellett az élességbeállítás nagyon nehézkes —, a Handycamnél a kereső az objektív mellett van, ez viszont azt eredményezi, hogy más látnak, mint ami felvételre kerül.

Jelenleg — tudomásunk szerint — három különböző rend-



dó-e a megvilágítás, a telep megfelelően fel van-e töltve stb. A legfőbb természetesen, hogy azt lássa, amit fel akar venni. Ezeket a célokat van hivatva kielégíteni a legtöbb kameránál egy kisméretű fekete-fehér monitor. Minél nagyobb ez a képernyő, annál jobb természetesen, mert az egyes képrészletek pontosabban leképezhetők. Hosszabb forgatás után sajnos megeshet, hogy vibrálni kezd a kép az ember szeme előtt. Megpróbálkoztak egyes gyártók optikai keresők alkal-

szerű, egymástól konstrukcióban és technikában alapvetően eltérő, 9-féle kamkorder kapható. Ezek tulajdonságait és szolgáltatásait megpróbáltuk egy rövid táblázatban ismertetni.

Ha valaki kamkordert akar vásárolni, feltétlenül VHS vagy VHS-C rendszerű készüléket vegyen, mert elkészített felvétele csak így lesz kompatibilis a hazai rendszerként elfogadott VHS asztali készülékekkel (a VHS-C kazetta egy adapter segítségével ezekben a típusokban is lejátszható).

Gyártó/ típus	Rendszer	Felvétel- cső	Objektív fényerő	Zoom	(Mátrix) fóliák fóliával	Autorókuusz	Keresőméret	Érzékenység (lux)	Fé- hár- egyenlő	Ellenfény- korrektor	Szállag- számláló	Mikrofon	Távoztérés start/stop	Felvételek idő akkumulátor- tárol	Teljesí- mény- felvétel	Tömeg
Canon/ VM-EL Canovision 8	Video 8	1/2" S	1:1,2	8,5 51 mm	van	IR/TTL	0,7"	19	kézi	van/kézi	van	van	mindenre	1 óra	7,5 W	2,0 kg
Hitachi/ VME-200E	VHS	1/2" S	1:1,2	8,5— 48 mm	van	IR	2/3"	10	auto	nincs	van	van	igen	1 óra	9,5 W	2,5 kg
JVC/ GR-CI	VHS-C	1/2" S	1:1,2	8— 48 mm	van	nincs	1/2"	15	1 fix/ kézi	van/kézi	van	van	igen	0,7 óra	7,6 W	1,9 kg
GR-C2	VHS-C	1/2" S	1:1,2	8—48 mm	van	TCL	2/3"	15	1 fix/ kézi	van/kézi	van	van	igen	0,7 óra	8,0 W	2,1 kg
Panasonic/ NV-MI	VHS	1/2" N	1:1,4	9—54 mm	van	nincs	1/2"	10	kézi	van/kézi	van	van	igen	1 óra	8,5 W	2,7 kg
NV-M3	VHS	1/2" N	1:1,4	9—54 mm	van	IR	1/2"	10	auto	van/kézi	van	van	igen	1 óra	9,5 W	2,8 kg
Sony Betamovie/ BMC-500 P	Beta	CCD	1:1,4	12—72 mm	nincs	IR	opt	28	kézi	nincs	van	van	igen	1,4 óra	6,5 W	2,5 kg
Handycam CCD-MBE	Video 8	CCD	1:1,6	3 fix	nincs	nincs	opt	25	2 fix	nincs	van	nincs	nincs	1,3 óra	5,2 W	1,0 kg
CCD-V8 AF	Video 8	CCD	1:1,4	12—72 mm	nincs	IR	1"	22	auto	3 állású	van	van	minden	1 óra	7,7 W	2,3 kg

(A felsorolt 9 típus tulajdonképpen sokkal többet jelent, mert egyes készülékek több gyártói néven, például mint Hitachi VME-200E, Bauer, Grundig, Loewe, JVC GR-CI — Graetz, ITT, Nordmende, Saba, Telefunken, Panasonic NV-ML Blaupunkt, Philips, Sony CCD-V8 AF, Fuji, Pioneer kerülnek forgalomba.)

(A táblázatban az „S” stacion, az „N” newvicon felvételre csatlakoztat.)
(IR=infra röt, TTL=Through the camera lense.)



**Az egész
családnak
szerez
örömet,**

**ha szaküzleteink kínálatából
választ karácsonyi ajándékot!**

Az ECHO ELEKTRON SZAKÜZLETÉBEN

színes és fekete-fehér televíziók, videomagnók, lemezjátszók,
magnetofondeckek, erősítők, tunerek, asztali rádiók, rádiós magnók,
valamint mikrofonok, fejhallgatók, video- és hangkazetták,
kazettatartók, átváltókábelek nagy választékban kaphatók!

1065 Budapest VI.,
Bajcsy-Zsilinszky út 19/a
Telefon: 117-698, 325-567

**VÉTEL-ELADÁS EGY HELYEN:
AZ ELEKTRON ELEKTROAKUSZTIKAI
SZAKÜZLETBEN**

Hazai és import (vámkezelt) videokészülékek, Hi-Fi berendezések,
műsoros és üres videokazetták, személyi számítógépek, továbbá egyéb
híradástechnikai cikkek vétele és eladása

1136 Budapest XIII.,
Rajk László u. 18.
Telefon: 532-618



Kommerszhullám Nyugat-Európában

Az amerikai és az európai televíziózás leginkább a tévécsülek formájában hasonlít egymáshoz. Az európai televíziók műsorai között is vannak nagy különbségek, de a valódi határ mégis az Atlanti-óceán.

Gyakran lehet ilyesfajta véleményeket hallani az Egyesült Államokból visszaérkező európaiaktól, akiket szinte sokkal a számtalan, s egymástól alig megkülönböztető szórakoztató műsorfolym, az egyes műsorok igen gyors tempója és a rövid időközönként közbeékeltek reklámok. Az európai televízió is főleg szórakoztatóeszközként van jelen a hétköznapiakban. Néhány rövid évvel ezelőtt azonban még aligha lehetett olyan európai televíziót találni, amely nyíltan hirdette magáról, hogy *csak szórakoztatni* akar, semmi mást. (Ma már van ilyen, például a műholdról sugárzott Sky Channel.) S a sokféle ismeretterjesztő, művészeti és a hírekben kívüli tájékoztató műsor manapság is természetes része a legtöbb európai tévé kínálatának. Az amerikai választékról nem lehet ugyanazt elmondani. S meglehet, hogy tíz év múlva már Európa nyugati felére sem lesz jellemző.

A *nyugat-európai műsorszórás, főleg a televízió kereskedelmi időszakában* korszakában élünk. E folyamat — egy-két korábbi eseménytől eltekintve — a hetvenes években indult meg, napjainkra jócskán felgyorsult, de még nincs negyedik sebesége.

A *legújabb események*. Augusztus elején a francia nemzetgyűlés elfogadta azt a törvényt, amely szerint az eddig állami tulajdonban lévő TF-1 országos televízióállomást el kell adni, felérésében nagy vállalkozásoknak, felérésében pedig bármely részvénnyel vásárolóknak.

Júliusban a brit parlament egyik vizsgálóbizottsága azt a javaslatát hozta nyilvánosságra, hogy a BBC legnépszerűbb két országos rádióprogramját részben vagy egészen el kell adni magántulajdonosoknak, akár-

csak a BBC helyi rádióadóját. (Igaz, a bizottság elvetette, hogy a BBC Televízió ezentúl sugározhaton reklámokat.) Svájcban ugyanekkor olyan törvénytervezetet hoztak nyilvánosságra, amely — az országos programok különleges helyzetének megerősítése mellett — a helyi műsorszórásban a piaci szabadverseny kibontakozását hivatott elősegíteni.

Júniusban az NSZK kormánya úgy foglalt állást, hogy az új kommunikációs technikákat — s itt elsősorban a kábelátvitelről és a műholdas műsorszórásról van szó — minden műsorkínáló számára, azonos feltételek mellett hozzáférhetővé kell tenni. (Ez lényegében a magán-televíziók számára jelent új utat, s fokozza a versenyt az országos programok számára.)

S alig néhány hónappal régebbi az az *olasz* törvény, amely engedélyezi a mintegy 400 helyi magán-televízióknak, hogy országos hálózatba tömörülve egységes műsort sugározzanak. (Ez azt jelenti, hogy a parlamenti ellenőrzés alatt álló országos programok ezentúl nemcsak helyi, hanem nemzeti szinten is erős konkurenszek kapnak.)

Mindezek mellett csekélyebb súlyúnak látszik, hogy a *finn* kormány engedélyezte a második kereskedelmi alapon működő televíziótársaság működését. Az ok: a máris létező műholdas programok, főleg pedig a Sky Channel nagy népszerűsége a finn kábelátvitel háttérjében. (Mondani sem kell, hogy a Sky Channel is kereskedelmi alapon működő műsorszervezet.)

A magánkézbe adás, privatizálás természetesen azt jelenti, hogy a szóban forgó programokat reklámokból kell finanszírozni, másképp kifejezve, e műsorszervezetek nyereségértelmezik lesznek. A már meglévő magán-televíziók lehetőségeinek, a parlamenti ellenőrzés programok konkurenciájának növelése viszont ez utóbbiakat is a kereskedelmi jellegű műsorkínálat felé kényszeríti.

A mai események okait történeti tapasztalatok segítenek megvilágítani.

A műsorszórás típusai. Történetileg a rádiózásnak két alapvető szervezeti és működési típusa alakult ki, még az 1920-as évek első felében. (Később ez hagyományozódott át a televíziózásra is.)

Az Egyesült Államokban a reklámbevételekből finanszírozott, *kommerciális*, Európában pedig a *politikai ellenőrzés alatt álló* műsorszórás vált egyeduralmukodóvá. (Az utóbbinál az ellenőrzés közvetettebb fajtájának bizonyult a *parlamenti* alárendeltség, míg a *kormánytól* való függés rendszerint gyakori és közvetlen politikai beavatkozásokkal járt együtt.)

A *kommerciális* műsorszórásban számos helyi vagy közveti hatókörű adó versengett a minél nagyobb közönségért, azaz reklámbevételeért. A közönség növelésére a szórakoztatás bizonyult a legjobb eszköznek, mégpedig az olyan szórakoztatás, ami a lehető legkevésbé emberellen ellenszenves. A konkurensok habozás nélkül másolták egymás sikeresnek bizonyuló műsortípusait, ami az egymástól elég kevésbé, inkább csak személyiségekben, mintsem tartalomban különböző programok sokaságát eredményezte.

A politikailag ellenőrzött műsorszórást viszont túlnyomórészt monopólihez kötött országos szervezetek végezték. Nem lévén konkurencia, e rádió-művei televíziószervezetek nem hajszolták a minél nagyobb közönséget, s megengedhették maguknak, hogy igényesebb kulturális, művészeti adásokat is rendszeresen sugározzanak. Ezt az illető országok törvényhozása rendszerint elő is írta számukra.

A *kommerciális* típusban több volt az újszerű, ötletes szórakoztató műsor, de az adások többsége ugyancsak híg, közepeszerű. A politikailag ellenőrzött típusban mindenkor több volt a kulturális érték, nagyobb súlyt kapott a tájékoztatás, viszont az adások nem is csekély hányada lett unalmas és a maga módján megint csak közepeszerű.

A maga virágkorában a rádió is igen hatásos közlési eszköz volt, de a televízió igen hamar túlszárnyalta elődjének legnagyobb népszerűségét is.

A *kommerciális* televíziózás számára ebből mind nagyobb profitek eredtek, igazolva egy angol lord megjegyzését: „Egy kereskedelmi televízióra szülő engedély — engedély a pénzynyomtatásra.” A közönség esetenkénti csökkenésével járó veszteség lehetősége pedig mind óvatosabbá, azaz politikailag mind ártatlanabbá szelídítette a nagy amerikai vétélőeszközöket. (A Nixon elnök bukásához vezetett 1972–74. évi Watergate-botrány feltárásában a nagy napilapok játszották a főszerepet, a televíziók legnagyobb részben mértéktartóak voltak.)

A politikai ellenőrzésű televíziók helyzete másképp alakult Nyugat-Európában. Az országos monopolszervezetek politikai súlya több országban is mind kellemtlenebbé vált a mindenkor kormányzat számára. Az 1968. májusi diáklázadás idején a francia televízió nyíltan a fiatalok mellé állt. Az egyébként igen megfontolt BBC-ben is minden három-négy évben volt egy-egy olyan műsor, amiből komoly belpolitikai botrány lett. (Legutóljára 1982-ben volt erre példa a Falkland-szigetek miatti háború idején. A BBC egyik stábja a hadműveletek kellos közepén készített és mutatott be egy dokumentumműsort, amely az ellenfél, Argentína katonai vezetőinek álláspontját ismertetve, meglehetősen objektív.) Ugyanakkor, a műsorgyártás növekvő költségei és az infláció miatt a televíziók egyre rendszeresebben sürgették az előfizetési díjak emelését, ami a politikusoktól függ s ök mindig népszerűtlen intézkedésnek tekintik.

A parlamenti ellenőrzésű televízió monopólihez kötött először Angliában törték meg még az 1950-es évek elején, majd pedig az NSZK-ban, 1961-ben. Franciaországban 1968 után csak egy hatalmas politikai tisztogatást rendeztek a tévések között, majd 1975 januárjában négy részre darabolták az országos televíziót. Olaszországban az 1970-es és 1980-as évek fordulóján engedélyezték a kereskedelmi alapon működő helyi televíziókat, megszüntetve az országos programok egyeduralmát.

Ebben az utóbbi esetben már teljesen egyértelmű volt, hogy a reklámból finanszírozott televíziók más országokban bőven buzgó jövedelemforrások az

olasz pénzemberek érdeklődését is a kommerciális műsorszárgász felé fordították. S az utóbbi években felgyorsuló kommercializálódásban máshol is igen nagy szerepe van a „pénznyomtatási engedély” megszerzésére való törekvéseknek.

Az új közléstechnikák szerepe. Az 1920-as években az volt az egyik érv az országos műsorszórási monopóliumok létrehozása mellett, hogy az elektromágneses hullámok közlésre felhasználható tartománya véges. Mint mondták, a frekvenciataromány olyan korlátozott természeti erőforrás, ami természetes monopóliumot teremt.

A fizikai kutatások és a távközlés fejlődése azóta régen tartalmatlanná tette ezt az (eredetileg sem túlságosan erős) érvt. Az új közléstechnikák pedig éppenséggel a közlési csatornák rendkívüli bőségének lehetőségét ígéri, például a nagy átviteli kapacitású száloptikai kábelek és a műholdas műsorszórási révén. Vagyis ami egyfelé okból politikailag, másfelé okból gazdaságilag kívánatos — a túlságosan fontossá vált országos műsormonopóliumok megszüntetése —, az technikailag is mind könnyebbé válik. S valóban, a távközlési műholdakkal folytatott műsor közvetítés európai, s a kábeles műsortovábbítás amerikai tapasztalatai eddig igazolni látszanak azt, hogy a jelenleginél jóval több — kommerciális alapon működő, szórakoztató — program lesz majd képes életben maradni a tömegkommunikációs piacokon.

A kulturálisan valamelyest igényesebb parlamenti ellenőrzésű televíziók nem fognak néhány éven belül eltűnni. Jelen lesznek a közvetlen műholdas műsorszórási is, az NSZK és Franciaország műsorműholdjain mindenképp. Visszaszorulásuk, pontosabban a kommerciális igények felé való eltolódásuk azonban minden bizonnyal folytatódni fog. Semmi jel nem mutat ellenkező irányba.

A televízió kritikus szemű nézői manapság sincsenek elragadtatva. S kérdezheti bárki más is, hogy még több szórakoztató műsor a már ismert típusokból vajon mire jó? Egyáltalán, a rengeteg műsorszórónát mivel fogják majd kitölteni, hiszen a műsorszínálói tehetőség valóban szűkös erőforrás világszerte, amin a kommercializálódás sem változtat. Ezek azonban már olyan kérdések, melyekre jelenleg nemigen tudnak a választ sehol sem.

Nálunk
nem lesz
népszerű

Táv- értekezlet mű- holdon át

Az Egyesült Államokban naponta mintegy 20 millió munkahelyi értekezletet, megbeszélést tartanak. A nagyobb vállalatok telephelyei általában igen szétszórtnak helyezkednek el a hatalmas területű országban, s a kitűnő telefonhálózat ellenére is rengeteg a belföldi kiküldetés. Az USA belföldi légitranszportjának körülbelül felét az üzleti utazások teszik ki, s a repülőjegyek éppen azokban a napszakokban a legdrágábbak, amikor a vállalatok képviselői leggyakrabban utaznak.

Az idő megtakarításának, a költségek csökkentésének új lehetősége a távkonferencia. Itt lényegében arról van szó, hogy két vagy több speciálisan berendezett tévéstúdió között műholdas távközlési kapcsolatot hoznak létre, állandóan fenntartva a kétirányú kép- és hangközlés lehetőségét. A távrtekezlet résztvevői maguk is szabályozhatják a nagyméretű ernyőkön megjelenő képet, mert a kapcsolópultok szerkezetét nagyon leegyszeresítették.

Az Egyesült Államokban már legalább 75 nagy cég rendezett be saját távkonferenciastúdiókat, s a legutóbbi adatok szerint 32 vá-

rosban mintegy 210 kibérelhető videokonferenciaközpont működik. A vállalatok nemcsak értekezleteket tartanak ilyen módon, hanem szakmai továbbképzésre is felhasználják az új távközlési kapcsolatokat.

A távkonferenciák szaporodását magyarázza, hogy jóval olcsóbbak az utazásnál. Míg egy New York és San Francisco közötti menetérték 900 dollárba kerül csúcscsúcsban egy embernek, addig egy óra távrtekezlet közvetítési költsége már jelenleg is 750 dollár körül van. S a tapasztalatok szerint a résztvevők jobban fel is készülnek az ilyen eszmecserekre, s időben egyáltalán nincs szó „távértekezlettről”.

Európában már négy országban — az NSZK-ban, Svájcban, Franciaországban és Angliában — működnek távkonferencia-stúdiók.

Aligha kell nagy bátorság annak jóslásához, hogy Magyarországon egyhamar nem lesz távkonferencia-központ. S nemcsak azért, mert kis ország vagyunk és saját távközlési műholdra sem gondolhatunk. Külföldi kiküldetés helyett itthonról tárgyalni? Erre nem sok vevő lesz a Duna két partján.



A Szovjetunió és Kína a nemzetközi rakétapiacra

Az amerikai Challenger űrepülőgép 1986 januárjában emelkedésen tragikus körülmények között pusztult el a felbocsátás kezdeti szakaszában. Az utána következő hónapokban három különböző típusú amerikai hordozórakéták kudarcáról érkeztek hírek, s így jelenleg az Egyesült Államok egyelőre nem tud műholdakat a világűrbe felbocsátani. (A Challenger megsemmisülése nyomán elrendelt vizsgálat s azt ezt követően konstrukciós változtatások miatt a rendelkezésre álló három további amerikai űrepülőgép startját is el kellett halasztani.)

A nyugati országokban megelégnék a kereslet az Ariane rakétával végzendő műholdfelállási lehetőségek iránt, ám az idei májusi kudarc nyomán a nyugat-európai technika sem áll rendelkezésre a műholdas távközlés fejlesztéséhez.

Jelenleg csak a Szovjetunió és Kína hordozórakétái képesek műholdak pályára állítására.

A Szovjetunió készségét Nyikolaj Ryzkov miniszterelnöknek Pérez de Cuellar ENSZ-főtitkárhoz intézett májusi leveléből ismerhette meg a világ. A levelben szereplő kitétel — „kölcsonösen elfogadható feltételek közepette” — a diplomácia nyelven fogalmazódott, ám nem sok kockázattal értelmezhető úgy, hogy ha valamely ország vagy nemzetközi szervezet békés célú űreszközöt akar felbocsátani, az illetékes szovjet szervezetek hajlandók ezt kereskedelmi alapon, fizetség fejében elvégezni.

Kína az elmúlt években már több műholdat bocsátott fel saját építészeti rakétáival, köztük távközlési célú szatelliteket is. Már tavaly ősszel megkezdődtek egy svéd állami cég és a kínai „Nagy Fal” nevű vállalat között a tárgyalások egy műhold felállításáról, a nagy érdeklődést azonban az váltotta ki világszerte, amikor idén májusban egy amerikai cég, a texasi „Terosat” kereste meg a kínai vállalatot két műhold pályára állítása ügyében. S a legújabb hírek szerint Kína már 10 ország magán- és állami cégeivel van üzleti kapcsolatban, legalábbis a tárgyalások és előzetes szerződéskötések szintjén. Ezek között az országok között van Anglia is.

A Brit Űrügásozati Ürközpont vezérigazgatója szerint Kína évi 2-3 külföldi műholdat tud pályára állítani a „Hosszú Menetelés 3” típusú rakétával. A nemzetközi érdeklődést pedig nemcsak azzal lehet összefüggésbe hozni, hogy hírtelen szűkössé lett a felbocsátási kapacitás, hanem a kínai fél által kitalálható helyzetért árák miatt is. A jelentések szerint a felbocsátást 10-15 százalékkal olcsóbban vállalják, mint korábban az amerikai és francia űrszervezetek.

Nyugat-Európában jelenleg összesen 17 különféle televíziós programot sugároznak távközlési műholdakról. Műszaki és jogi okok miatt a programokat csak kábeltévé-hálózatok közösségi antennáival lehet venni.

1986 első öt hónapjában a legjelentősebb műholdas programok potenciális közönsége (az ellátott kábeltévé háztartások száma) 10 és 18 százalék közötti arányban nőtt. A napi 16 órás szórakoztató programot kínáló Sky Channel hatóköre így meghaladja a 6 millió háztartást, az egész nap videóklipeket sugárzó Music Boxé pedig túllépte a 4 milliót.

E műsorok népszerűsége igen eltérő nagyságú időt fordítanak az egyes országok ellátott nézői. Svájcban a Sky Channel és a Music Box együttesen csak 2 százalékot tölt ki a nézési időből, Belgiumban és az NSZK-ban 3-4 százalékot, míg a hollandiai arány 10 fölött van, Norvégiában, Svédországban és Finnországban pedig átlagosan 28 (1) százalékot tesz ki.

A szombatúton észak-európai sikert legalább két tényező magyarázza: az angol nyelv széles körű ismerete és a hazai televíziók szórakoztató műsorainak mérsékelt népszerűsége.

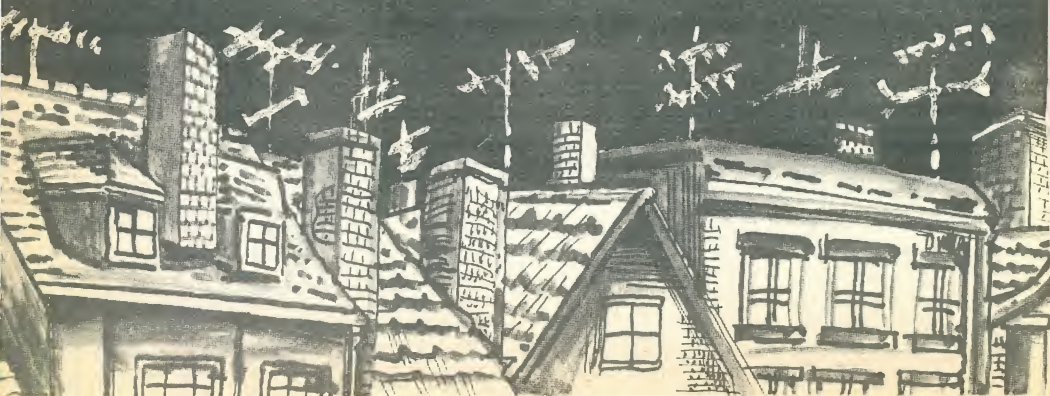
(Neue Medien, 1986. június)

A műhold elkészült, a felbocsátás késik

Július első napjaiban a sajtó képviselőinek is megmutatták az első nyugatnémet műsorszóró műholdat, amit a gyártó cégek szakemberei „repülésre kész”-nek nyilvánítottak. A kereken 600 millió márkáért kifejlesztett és megépített szatellitet eredetileg augusztusban kellett volna pályára állítani, hogy 1987 első felében megkezdhesse a televíziós programok kísérleti sugárzását. A beputató időpontjában azonban már minden résztvevő tudta, hogy a TV-SAT még csaknem egy évig a Földön marad.

A fellövést a nyugat-európai kooperációban készülő Ariane rakétával kellett volna elvégezni, ám május végén egy ilyen típusú rakétát az indítás után egyhamar fel kellett robbantani, mert meghibásodott a harmadik fokozata. Az Ariane eddig 18 példányban állították fel a starthelyen, négy alkalommal következett be kudarc, s ebből háromszor az utolsó fokozat hibája miatt. Az alapos felülvizsgálat és műszaki korrekció hosszabb időt vesz igénybe, s ezután is előbb az AUSSAT-3 jelű asztrál műholdat kell — a szerződések szerint — felbocsátani. A nyugatnémet műholdra csak valamikor 1987 közepe táján kerülhet sor, a francia TDF-1 pedig további három hónap múlva foglalhatja el helyét az egyenlítő fölött 36 ezer kilométerrel húzó pályán.

A késedelemnek alighanem csak a nem kereskedelmi televíziók műsorkészítői örülnek, legalábbis titokban. Változtatlan tisztázatlan ugyanis számukra, hogy mik is lennének azok a vonzó programok, amelyek kedvéért a nézők hajlamosak lesznek megvásárolni az egyéni vételhez szükséges kis méretű parabolaantennákat.



Szupertévé-küzdelem

Kábel a földrészek között

A Video Magazin 1985. decemberi számában cikket közlünk az 1125 soros képbontású televízióról „High definition television — avagy a szupertévé” címmel. Egy kicsit sci-fi-be illőnek is tűnhetett, hogy már a 35 milliméteres mozifilm képmínőségével vetekedő új televízió-generációról írunk, amikor a magyar lakosság új háromnegyed része még fekete-fehér készüléket használ. A HDTV létségtelenül a holnapután televíziója, mintsem a holnapé, még a gazdagabb országokban élő nézők számára is. Az események azonban amellettt szólnak, hogy a cikk egyáltalán nem a fantázia birodalmába kalandozott el.

Idén májusban lezajlott az első nyílt, nemzetközi szintű összecsapás a HDTV szabványra felett. A színhely a jugoszláviai Dubrovnik volt, közelebbről a Nemzetközi Rádióújsi Konzultatív Bizottság plenáris ülése, amelyen több mint 70 ország hivatalos küldöttsége vett részt. (A hosszú nevű bizottságot a szakemberek inkább a francia elnevezés rövidítésével, CCIR-ként szokták emlegetni. A Nemzetközi Távközlési Unió e szakmai testülete a műsorszórás műszaki kérdéseinek fantázia birodalmába kalandozott el.)

A CCIR plenáris ülésén a japán delegáció előterjesztette a HDTV műsorrögzítési és stúdiószabványának tervezetét nemzetközi elfogadás végett. Az előterjesztés természetesen nem volt váratlan. Jó hároméves előkészítő tanácskozássorozat után került rá sor, s a delegátusok azt is tudták előre, hogy a japán javaslatot erőteljesen támogatja az Egyesült Államok és Kanada küldöttsége. A tervezet alapja pedig az a 15 éves fejlesztési munka volt, amit az ázsiai országban a HDTV-be eddig belefele-

A japán javaslatot azonban nem fogadták el. Pontosabban az a döntés született, hogy a CCIR elhalasztja a döntést négy évre, a legközelebbi plenáris ülésig, s teljesen nyitva maradt az a kérdés, hogy vajon akkor születik-e majd állásfoglalás.

Az elhalasztás fő szöszölője a francia, a holland, a brit és a nyugatnémet delegáció volt, de maguk mellé tudták állítani a többséget. A négy nyugat-európai küldöttség a további vizsgálódások szükségességével érvelt, s például olyan ellenvetéseket tett, hogy a japán tervezet 60 periódusú váltóáram felhasználására épült (amit Észak-Amerikában is használnak), míg a világ nagyobb részén az 50 periódusú a szokásos. A tényleges indokok azonban egészen más természetűek voltak.

A képrögzítési és stúdiótechnikai szabványok elfogadása igen nagy mértékben meghatározta volna a HDTV adástechnikai rendszerét is, amelynek kifejlesztésében a japán cégek ugyancsak előre jutottak már. Az adástechnika pedig a majdnem vevőkészülékek elvi és gyakorlati konstrukcióját körvonalazza. A legfejlettebb nyugat-európai cégek viszont jócskán lemaradtak a japánok mögött a HDTV kifejlesztésében.

A szabvány tervezetének elfogadása tulajdonképpen azt jelentette volna, hogy Nyugat-Európa hosszabb távon függő helyzetbe kerül a felkelő nap országától a „szupertévé” műszaki és gazdasági vonatkozásait tekintve. A japán rendszer elfogadása tulajdonképpen a HDTV világszabványának alapját, azaz egy újabb területen japán piaci hegemoniáját alapozta volna meg.

S az ellenállást még inkább érthetővé teszi, hogy tulajdonképpen nem csupán a HDTV-ről volt szó, hanem a műholdas műsorszórásról is. Arról a területről tehát, ahol a nyugat-európai elektronikai ipar talán leginkább tudja diktálni a világszínvonal paramétereit.

A műholdas műsorszórás úgy függ össze a HDTV-vel, hogy a „szupertévé” csak a világűr-ből történő műsorszórásban alkalmazható, mert olyan széles frekvenciasávra van szükség a nagyon részletgazdag képek jelének továbbításához. A nyugat-európai országok pedig épp a közelmúltban döntöttek úgy, hogy a műholdas műsorközlésben a MAC szabványcsalád fogadják bevezetni. A majdnem európai „szupertévé” nek tehát ezzel kellene rendszerében összehangban lennie. A japán HDTV-javaslat tulajdonképpen az egész nyugat-európai műholdas műsorszórás perspektíváit fenyegette.

Am várható-e, hogy a mostani halasztás eredményeképpen vezet, azaz sikerül-e Nyugat-Európában kihasználni az időbeli nyereséget? Ez nem látszik nagyon biztosnak.

A Sony eddig már 35 HDTV-rendszert értékesített, s a további 50-re van megrendelés. (A kamerából és képrögzítőből álló együttes átlagosan kerek 450 ezer dollárba kerül.) Idén áprilisban pedig, a texasi Dallasban rendezett nagy elektronikai kiállításon 25 különböző gyártó cég mutatót bék a japán rendszer HDTV stúdióberendezéseket, kameráktól monitorokig, képrögzítőktől bezárólag. Japánban a nagyvállalatok piaci stratégiát abban bíznak, hogy a gyakorlatban — azaz a piaci elterjedés alapján — olyan előnyre tesznek szert, ami biztosítja számukra a világpiac nagyobbik részét.

Ugyanakkor a Közös Piac brüsszeli csúcs-szerve néhány hónapja hozott nyilvánosságra egy dokumentumot az EKG tömegkommunikáció politikai koncepciójáról. Ebben egyebek között azt is leszögezték, hogy a Közös Piacnak törekednie kell a Nyugat-Európában kifejlesztett műsorszórási rendszerek világszínvonalú történő elfogadtatására.

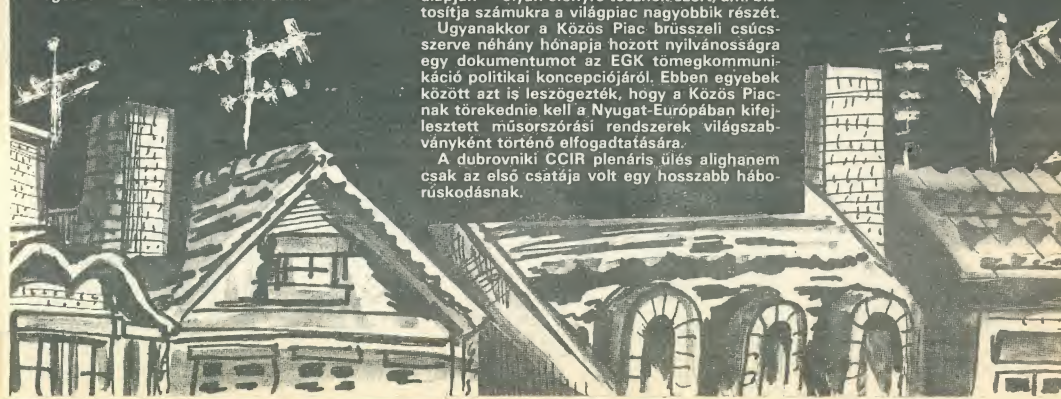
A dubrovnik CCIR plenáris ülés alighanem csak az első csatája volt egy hosszabb háborúkodásnak.

Az utóbbi években a műholdak növekvő szerepe állt a kontinensek közötti távközlésről szóló hírek középpontjában. Az utóbbi hónapok eseményei viszont a vezető-es összeköttetések megújodását, mondhatni robbanásszerű fejlődését jelzik. S ennek alapjául a nagy átviteli kapacitású *száloptikai kábelek* szolgálnak.

1989. végéig három száloptikai kábelrendszert építenek ki Európa és Észak-Amerika között. Az amerikai AT&T társaság vezetésével létrejött egy 29 tagú konzorcium, amely 355 millió dollárért valósít meg egy általános célú vezetékes összeköttetést. Míg a jelenleg használt koaxiális kábelkapcsolat átviteli képessége 10 ezer egyidejű telefonbeszélgetésnek felel meg, a száloptikai összeköttetés kapacitása 40 ezer beszélgetés lesz. Létrehozunk továbbá egy külön kábelrendszert a londoni és a New York-i pénzpiacok összekapcsolására, valamint egy harmadikat is, egyebé üzleti célú információk továbbítására.

1988 végére épül ki a Kalifornia–Hawaii–Japán közti száloptikai kábelkapcsolat, ugyancsak 40 ezer telefonbeszélgetésnek megfelelő kapacitással.

Az Új-Zéland–Ausztrália–Egyesült Államok közötti száloptikai kábelrendszer teljes kiépítését 1995-ig kell befejezni. Az 1,4 milliárd dollárért létrehozandó távközlési csatorna kapacitása a jelenlegi 2 ezerrel szemben 57 ezer telefonvonalként felel majd meg.





Kopírozott nászéjszaka

— Halló, tessék, gmk!

— Jó napot kívánok! Érdeklődöm, hogy családi események rögzítését videokazettára, valóják-e?

— Természetesen, bármilyen eseményre elmegyünk. Legyen az a gyerekek születésnapja, a szülők névnapja, esetleg esküvő...

— Igen, először a házasságkötő teremben kellene forgatni, aztán a vacsoránál, végül pedig... szeretném, ha felvennék a nászéjszakát is!

A vonal túlsó végén, a beszélgetés alatt először, tanácstalanul tűnő a csend. Némi puszogás után megszületik a bizalmas válasz:

— Kérem, nincs akadálya, de a részleteket személyesen kell megbeszélni.

— Jó, de én még azt is szeretném — feszítem tovább a húrt —, ha erről a meztelenfilmről néhány másolatot is készítenének később.

— Személyesen többet tudnék mondani a dologról, mindenesetre nem zárkozunk el a másolástól sem, mindenféle kopírozást vállalunk, rövid határidőn belül. De ezt meg kell beszélni.

— Az a kérésem lenne még, hogy diszkréten kezeljék az ügyet, szóval a másoló ne lássa, mikor vetkőzünk, meg... hm, nem tudom, érti-e?

— Mi egyáltalán nem nézzük meg a hozzánk sokszorozítani hozott filmet.

Beszélgetőpartnerem érezhetően egyre türelmetlenebb. Tétova mondataiból érzem, még egy rossz mondat és leteszi a kagylót. Kíváncsiságból azért megkockáztatom.

— Szóval olyasmi is gépbe kerülhet, ami erkölcsi szempontból...

— Ki maga? Ha nem mondja meg a nevét, azonnal leteszem a kagylót!

Beszélgetőtársam érezhetően megkönnyebbül, hogy csak egy újságíró kereste. Azt kérte, némi gúnnyal a hangjában, hogy nevét és telefonszámát ne közöljem, cserébe szívesen el-



Videojogok

— Augusztus elsejétől számos videóra érvényes jogszabály lépett életbe, mely úgy tűnik, jó néhány kérdést még megválaszolatlanul hagyott. Várható-e a jövőben egy minden lényeges kérdést felölő videojogszabály? — fordultunk a kérdéssel Kozma Károlyhoz, a Művelődési Minisztérium Filmforgazgatóságának osztályvezető-helyetteséhez.

— Mindenki egy mindent tisztázó videotörvényt vár tőlünk, pedig mi nem ígértünk ilyet. Nem csupán a jog feladata, hogy minden félreértést tisztázzon. Mivel a video sajtótermék, ezért a sajtótörvény számtalan pontja alkalmazható a videóra is, így a nyilvános közlés módját tartalmazó pontok is. Az augusztustól érvényes, a kulturális tevékenységről szóló jogszabályok a videózás egyes formáit, mint állandó rendszeres tevékenységet érintik, és meghatározzák, hogy magánszemélyek milyen módon végezhetik azt. A szeptemberben megjelent rendelkezések az egyedi sajtóengedélyezés módját érintik és a köteles példányok készítését teszik kötelezővé, melyek letéteményese a Magyar Filmintézet, mint a videoügymények őrzője. Néhány gond azonban változatlanul megoldásra vár. Ilyenek a szerzői jogi és honoráriumügyek. Ma ott tartunk, hogy a szerzői jog törvény a mozgóképnekél még az alkotó művész fogalmát sem tisztázza pontosan.

— Az új jogszabályok szerint magánszemély folytathat nyilvános vetítést, ha ehhez az illetékes tanács művelődési osztálya ad engedélyt. Így például a presszótulajdonosok mellett valaki otthonában is vetíthet belépődíj ellenében?

— E rendelkezés a félreértések melegágya lett. A videovetítési tevékenység nem azonos a vetítési engedéllyel. A helyiségek szigorú feltételeknek kell megfelelnie, hogy tulajdonosa megkapja az engedélyt. A mostani jogszabály csak a meglévő gyakorlatot rendszerezti, bár eddig főként a háttérvideozás vagy diszkóvideozás volt népszerű. Ha valaki engedélyt kapott, hogy lakásán videomozit nyisson és olyan kizárólag vetít, amelyek hivatalos forgalomban vannak, akkor ezt teheti. Egy képernyő előtt azonban legfeljebb húsz néző tudja élvezni a vetítést.

— Ha a szabályok szerint magántársaság gyárthat filmet, akkor miért nem sokszorosíthat, forgalmazhat?

— Tévédés azt hinni, hogy a másolás az sokszorosítás. Egy profi sokszorosító belekerül vagy 20 millió forintba, az alkotók számára nem éri meg a sokszorosítás. Van egyfajta „vállalkozói” gondolkodás, amely szerint két magnóval már lehet sokszoroztatni. Ez csak másolás. S ilyenkor amúgy is romlik a minőség. Egyébként mindez nem csak minőségi, hanem szerzői jogi kérdés. A családi eseményekről készített felvételek kívül műsoros kizárólag csak a szerző hozzájárulásával és engedéllyel rendelkező intézmény sokszorozhat.

— Ha családi eseményt a jog szerint lehet sokszoroztatni, az azt jelenti, hogy adott esetben egy nádszészakról készült videót is? Vagy családi eseménynek számítanak például, ha neves művészek saját családi örömmelésüket rögzítik és terjesztik?

— Ha saját nádszészakát örökíten meg, mondjuk egy álló kamerával, az az én dolgom, az családi esemény. De ha már forgalomba hozom, az a Btk szerint törvényellenes cselekedet. Ha az örömmelésről készült kizárólag ajándékozók egymásnak a családban, akkor nincs gond. De amint pénzt kérnek ezért a videótért, abban a pillanatban már sajtótermékké válik és más szabályok lesznek érvényesek rá. Szerzői kiadásban megjelentethetik kizárólagukat a zenészek, természetesen úgy, hogy olyan kiadókhoz fordulnak, amely sokszorosítási engedéllyel rendelkezik.

— Néhány hónappal ezelőtt a Rózsavölgyi Zeneműbolt külföldi videoműsorokat kölcsönzött, míg le nem állították tevékenységüket. Továbbra sem folytathatják hamar népszerűvé vált kölcsönzéses üzletüket?

— Abban a formában nem, mert a rendelet kimondja, hogy aki más szerzői jogi művet a szerző engedélye nélkül forgalomba hozza, az szabálysértést követ el. A zeneműbolt nem vette meg a szerzőktől a kölcsönzés jogát, a kizárólag kiskereskedelmi árában pedig nincs benne a kölcsönzés joga. Nem örömmel tettük meg ezt a tiltó lépést, de nem tehetünk mást, már csak a nagy büntetések elkerülése miatt sem. Az a gond, hogy a kölcsönzésből forintban folyik be a bevétel, a szerzői jogokat pedig valutában kellene kifizetni.

— És ha a bolt csak eladja a lakosságról felvásárolt műsoros kizárólagokat?

— Annak nincsen akadály, mert az adásvételhez, nem szükséges szerzői jogdíjat fizetni. Újabb az Ofotért vásárolt videoműsorokat a lakosságtól, s ha az adott műsor, film itthon még nem volt forgalomban, akkor az egyedi sajtóengedélyeket mi adjuk ki.

FALUS TAMÁS

mondja, hasonló hívat gyakran kapnak. Vőlegények, férjek szeretnék, ha szerelmi együttlétüket kezdték rögzíteni a gmk. De ez még egyszer sem történt meg, valószínűleg a hölgyek visszaléptek. Ez viszont nem a közösség hibája, az operatőrök szívesen kimennek bárhová, végül is ez épp olyan üzlet, mint a többi.

A Halló Video telefonszámát tárcsázva megtudtam (miután azonnal elmondtam, milyen ügyben járok), illetéktelen nincs akadály a nádszészaki felvételnek, de ez csak az elmélet. Hiszen ez lenne garancia arra, hogy azt nem vetít nyilvánosan, akkor a nádsz filmzése nem lenne törvénybe ütköző. De a film, a video eleve valamilyen nyilvánosságnak készülő produkció. Ezért azonnal elutasítanak olyan kéréseket, mint például — ilyen kérés már volt —, két nő nem! akusának filme-re vitele vagy néhány nádszészaki kátfának meglesése. Arra viszont van mód, miután Budapesten a MÁV Kórházban engedélyezik, hogy a szülést, esetleg a műtétet megrendelése megörökítsék. Mindkettőre kettő kamerarendelés, három kame-

rával dolgoztak, hangot is rögzítettek, tehát a család többször is átéli a kismamát a vajúds örömteli földjain, örülhet a csemete első üvöltésének, szomorkodhat a sebészi szike lendületes metszése láttán. Ezenkívül a fővárosban tartott Onkológiai Kongresszusra több beteg operációjáról és utókezeléséről készítették már filmet — természetesen az érintettek beleegyezésével — tudományos célra.

A Halló Video munkatársai vállalkoznak még a különböző sportesemények felvételére vagy színjárat bemutatók rögzítésére, ha az elfoglalt szerzők nem érnek rá elmenni a premiere, viszont lemaradni sem akarnak róla. Két ilyen megrendelés is állandó kuncsafftá vált. De a videósok szívesen emlékeznek vi-

lágjáró zongoraművészeinkre is, akik koncertjét, annak hatását és fogadtatását szeretne volna megörökíteni távollevő barátai számára.

Mindennapos megrendelés és talán a legkifizetődóbb minden videós számára az esküvők ritusainak rögzítése. Erre annyi az igény, hogy alig tudják kielégíteni. Persze vannak kisiparosok vagy gmk-k, akik szerint Pesten (ahol több az esküvő, mint a főka) nem érdemes munkát keresni, sokkal egyszerűbb és jövedelmezőbb vidékre menni. E túlkínálatból eredően a fővárosban sokan vállalkoznak a pénzszerezés egyszerűbb, bár kockázatosabb módjait. Műsoros kizárólag másolásával foglalkoznak, ha nem is hivatalosan. Úgy vélik, a kizárólag csak akkor tilos, ha nagy tételen és pénzért csinálják. Épp ezért a legkifizetődóbb látszólag csak kis példányszámú filmet piacra dobni, természetesen szigorúan csak barátai körben — ingyen.

Egészen más világban élnek a videós kizárólagok. A kisiparosokkal ellentétben ők elsősorban nagyüzemeknek dolgoznak. Lényegesen nagyobb technikai háttérrel, mint kisvállalkozók kollégák. Eszköztárukban az U-Matic éppúgy megtalálható, mint a Beta vagy a VHS-rendszerű kazetta. A Kollázs és a Telekronika elsősorban referenciafilmeket, különböző technológiákat bemutató kizárólagok készíti.

Egyelőre még csak tervek vannak az Orient Kizárólagokhoz vezetősege. Elképzelések szerint — és erre már engedélyük is van — részt vesznek majd a magyar játékkiforgatásban éppúgy, mint a nyelvi oktatófilmek, balesetvédelmi oktatófilmek készítésében. Munkamódoszerük lényege, hogy a szövetséget készít a menedzselést vállalja, egy-egy produkcióra szerződött rendezőt, forgatókönyvíró, művészt és ehhez a munkához filmgyárakból bérelnék majd berendezéseket, ugyan-csak egyszeri alkalomra. Munkáikat elsősorban vállalati megrendelésre végzik, de gondolkodnak azon is, hogy a játékkiforgatás a hazai és külföldi mozihálózat segítségével hozzájárul a globálba.

Az Orient nagyszabású terveinek megvalósulásához legalább két év szükséges, míg a MAVIDEO (Magyar Video Egyesület) tagjai már felvettek néhány külföldi megrendelést videoklip készítésére. Szolgáltatásukhoz tartozik, hogy a különböző pop-, rock- és népzenei együttesekkel forgatott klipet személyes kapcsolataik révén határainkon túlra is ajánlják.

KARDOS ERNŐ

Tele-harminc

Több száz, a magyar televízióban már sugárzott hazai alkotást kínál a képmagnó-tulajdonosoknak kazettán a Videóidő szerkesztősége. Budapesten, az RTV közönségszolgálatának Október 6-a utcai boltjában katalógusból lehet kiválasztani és megren-

delni a különféle műsorokat. (Ebből a katalógusból idéztek a Rádió és Televízió Újság számai is.) A rendelésből azonban — gazdasági megfontolások miatt — csak akkor lehet vásárlás is, ha legalább harmincan kérik ugyanazt a produkciót, mert a sokszoro-

sítás ennél kevesebb példányban még veszteséges. Bartók, Kodály, Liszt műveinek televíziós feldolgozásai mellett irodalmi és gyermekműsorokat, balettelőadásokat, tévéfilmeket, szórakoztató műsorokat választhatnak a videobátrak. Így például Heltai Jenő, Galgóczi Erzsébet, Déry Tibor műveiből készített tévéjátékokat, vagy a Gólyavári esték előadásait, a Századunk történelmi sorozat egyes epizódjait. A kabare műfajában Alfonzó világszínházát, Kellér Dező jubileumi műsorát, tévés színdarabokból összeállított válogatást lehet vásárolni — ha rajtuk kívül még huszonkilencen is úgy akarják. Az árak: 60 perces műsoros kazetta — 1665 forint; 90 perces — 1776 forint; 120 perces — 1887 forint; 180 perces — 2220 forint.

A MOKÉP Videotéka sikerlistája 1986. július 30-án, a kölcsönnapok száma alapján:

- | | |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Fekete kalóz
(olasz kalandfilm) | 10. A nagyfőnök — Bruce Lee —
(hongkongi karatefilm) |
| 2. A félkeze bukás
(hongkongi karatefilm) | 11—12. A halálos játszma I—II. —
Bruce Lee —
(hongkongi karatefilm) |
| 3. A betörés nagymestere
(francia bűnügyi film) | 13. A BMX banditák
(ausztrál ifjúsági játékfilm) |
| 4. Egy maréknyi dollárért
(amerikai westernfilm) | 14. Egy millió évvel időszámítás előtt
(amerikai játékfilm) |
| 5. Cliff Richard
(angol zenés film) | 15. Ne verekedj
(hongkongi karatefilm) |
| 6. Öldöklés San Franciscóban
(hongkongi karatefilm) | 16. Borsalino és társai
(francia bűnügyi film) |
| 7. Bruce Lee, a legenda
(hongkongi karatefilm) | 17. Tomboló öklöl — Bruce Lee —
(hongkongi karatefilm) |
| 8. Kung fu lány
(hongkongi karatefilm) | 18. Jöttem, láttam, győztem
(olasz westernfilm) |
| 9. A hongkongi ember
(hongkongi karatefilm) | 19. Folytassa Jack
(angol, vígjáték) |
| | 20. Aranyeső Yuccában
(olasz kalandfilm) |

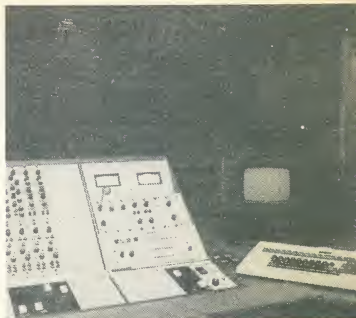
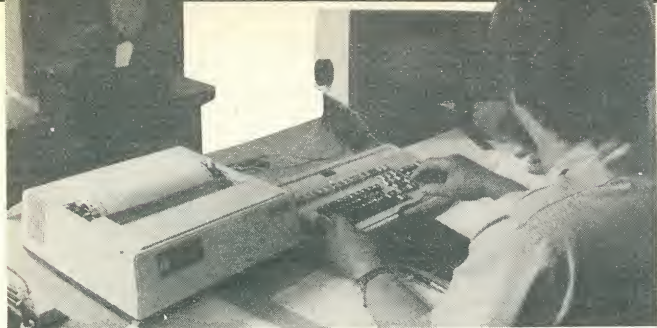
Videoműte

— Figyelem, rajta! — utasít a rendező és a műteremben egy polcról leborítják a barna festékkel teli sárga vödört. A rendező a vezérlőteremben három színes és egy fekete-fehér monitoron figyeli a néhány tizedmásodpercig tartó jelenetet, aztán szól a technikus kollégának: — Játsszuk vissza lassítva! Ezt a lassított képsort fogják bevágni a néhány órával korábban rögzített minitörténetbe, melyben a földre huppant szobafestőt gondos kezek jól kiszámítottan locsolták le a festéket jelképező barnás vízzel.

E fél percnél alig hosszabb videórészletet egy álló délelőttön át forgatták a Magyar Szinkron és Video Vállalat — a Pannónia Filmstúdió egyik utódvállalatának — műtermében, a korszerű videotechnika segítségével. Hildebrand István rendező, az új eszköz lehetőségeivel élve, a Graboplast számára forgat egy tízperces filmet, amely azt hivatott bemutatni, hogyan készülnek a gyárban az új tapéták. A szobafestés nehézségeit kifigurázó bohóctörtéfaban a lassításon kívül még számos trükköt felhasznál az alkotó, de ezek elmesélése helyett inkább egy nemrégiben befejezett videofilmje vetítésére invitál.

A Magyar Optikai Művek megrendelésére egy hónap alatt készítette el harminc munkatársával a szemüveg történetét, a szemüveglencse gyártását végigkövető filmjét. A színes, látványokban bővelkedő, alig tizenkét perces videoműben (valójában ez a helyes kifejezés, nem pedig a film) a tartalomhoz illő, öncélúvá soha nem váló trükkök sorra váltják egymást. A lassítások, képátúszások, képegysítések, vágások filmen soha nem látott élményt varázsolnak a képernyőre. Egy képben, egymásba komponálva láthatjuk például a műhelyt, a lencsén dolgozó optikust és a megmunkálendő lencsét. Volt olyan kép, amelyet öt kamerával, öt különböző beállítással rögzítettek és öt-vözték egyggyé.

„Létezik egy téves felfogás, amely szerint a videót egyszerűen és gyorsan el lehet készíteni” — magyarázza Hildebrand István. — „A video valóban gyors és olcsó, ha semmiben sem különbözik a filmtől. De ha a videotechnikában rejlt lehetőségeket próbáljuk felhasználni, akkor mindez már nem igaz.”



rem a Pannóniában

Pogi bohóc ezúttal szobafestőt alakít. Bizonytalan léptekkel mászik fel a létrára, majd egy ügyetlen mozdulatot követően leesik róla, ráadásul egy vödörnyi festék is a nyakába zúdul.

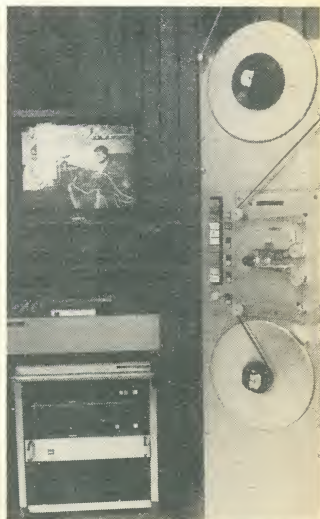
Míg a 80-as évek elején a Pannónia Film-stúdió videoműterméke évente mindössze száz-kétszáz percnyi videoalkotást forgatott, addig tavaly már ezer másorperccel állított elő. Ekkor készült el a felszabadulás negyvenedik évfordulójára az ország fejlődését bemutató összeállítás, melyet a moszkvai jubileumi kiállításra vetítettek le. A vállalatoknak, intézményeknek rendelésre gyártott oktató-, referencia-, reklám- és riportfilmek mellett többek között a videoműtermék gondozásában jelent meg a Kodály-módszer feldolgozó kazettasorozat és a Benkő Dixieland Band hatvanperces műsora is. A szervezeti változásokat követően az új vállalat videorészlege részben tovább folytatja rendelésre készített, önálló video-produkciók gyártását, részben új partnereket kíván megnyerni, akik a vállalat szakembereivel és videoparkjának segítségével tökéletesen és megrendelőiként vesznek részt új alkotások megszületésében. Ilyen partner lehet a Magyar Televízió, mellyel a műtermék a herendi porcelán készítő dínsztiáról forgat riportfilmet. A Kultúra Külkereskedelmi Vállalattal folytatódik a Kodály-módszerről szóló sorozat újabb, háromszor hatvan percben. A turisták számára készült, felőrás, Budapestet bemutató kazetta is hamarosan megjelenik. Szívesen forgatna a videocsapat klipeket is, néhány együttessel más tárgyat is a vállalat. Hogy mennyibe is kerül perccenként egy videófelvétel, arra Szekeres Béla, a videoműtermék vezetője annyit mond, hogy egypercnyi anyag 5 ezerért akár 30-40 ezer forintig is terjedhet. Mindez a megvalósítás módjától, nehézségtől, idejétől függ.

Igényességük eddigi bizonyítékai azok a díjak, amelyeket különböző filmjeikkel az első hazai videoszemlén és a reklámfilm-fesztiválokon szereztek. A mai gazdasági környezetben azonban a magas színvonal olykor kevés. Néhány megrendelő inkább a

kevésbé színvonalas, de olcsóbb kulturális szövegeket, gmk-kat választja videójuk elkészítéséhez. A videoműtermék azonban így is akad éppen elég munkája.

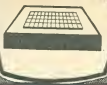
A Magyar Szinkron és Video Vállalat másik fő tevékenységéhez, a szinkronizáláshoz is szorosan kapcsolódik a videotechnika. Miközben Hildebrand István forgatása a késő délutánba nyúlik, addig a 2-es műtermékben már befejeződtek a munkálatok. Itt állították üzembe áprilisban az első videoszinkronizáló gépegyüttest, amely a Magyar Televízió 10 millió forintos anyagi támogatásával érkezett meg Hamburgból. Az eddigi gyakorlat során a televízió a szinkronizálni kívánt filmekről és videoszalagokon lévő alkotásokról külön filmkópiát készített, amelyeket a szinkronmunkához olykor több száz tekercsre vágtak szét, és a színész magyar hangját egy mágnesfilmszalagra vették fel. Az új rendszer segítségével nincs szükség külön filmkópiára, videokazettáról szinkronizálnak. A film szinkronizáló egységekre bontása — szaknyelven tekélese — helyett a számítógépes vezérlésű rendszer úgy bontja tetszés szerinti egységekre a videóra rögzített művet, hogy a különálló részek időközönként kapnak, s az állandó tekercseléssel és fűzéssel járó szünetek helyett néhány másodperc alatt a kívánt helyre áll a gép és lehet folytatni a dialógfelvételt. Az új technikával könnyebbé válik a vágók munkája s a felére csökken egy-egy alkotás szinkronizálási ideje, a videorendszer intenzívebb munkára serkenti a szinkronistákat. Panaszkodnak is újabban a színészek az eltűnő szünetekre: „mikor lesz időnk ezután beszélgetni egymással?” A U-matic rendszerű JVC képmagnót számítógép vezérli és köti össze az EDITON, EDICOM szinkronrendszerrel. A hangot továbbra is az MB-51 típusú magnó rögzíti.

Míg a szinkronizáláshoz szükséges laborált filmkópiák 15—25 ezer forintba kerül-



nek, addig a videoajátzás ennek csak egy-ötödébe. A munka során feleslegessé válik a gépész, és a kamerásra is csak felügyeleti szerep jut. Május végétől üzemel a rendszer, de előnyei már kézzelfoghatóak. A szakemberek egy esztendőre 10—12 ezer másorperc szinkronizálást tervezik. Az öt szinkronműtermék közül egyelőre csak egyben működik a félmillió nyugatnémet márkába kerülő videorendszer. Horváth Domonkos főmérnök bizik abban, hogy idővel a másik négy műtermékben is ezzel a korszerű technikával dolgozzon a vállalat tizenöt szinkronstábja, amely egyhónapos tanfolyamon tanulta meg a videorendszer kezelését. Mivel ma még minden egyes film perccenkénti laborálási költsége 700 forint, s egy évben ez 30 millió kiadást jelent (csaknem a fele devizakiadás), néhány év alatt megtérülne a többi műtermék „videósítása” is. Csak hogy míg a munkakópia gyártásának költségeit a megrendelő — a televízió, a MOKE — takaríthatja meg, addig a további beruházás terheit a szinkronvállalatnak kellene viselnie. Ha viszont a kópiagyártás költségeit az új vállalat árainak felszámíthatná, a kölcsönök segítségével megvalósuló videoszinkron-beruházás néhány év alatt házon belül megtérülne.

FALUS TAMÁS



Így írunk (fel) mi

Legutóbb arra kerestünk példát, miként lehet egy videोकamera vagy videomagnó jelét felhasználni a számítógépben a kép digitalizálásával, vagyis gépi adattá alakításával. Most szeretnénk arra adni néhány tippet, sőt mutatni néhány működő eljárást, hogyan lehet a számítógép felhasználásával a videotechnikában új eredményhez jutni. Ezek közül az első a videofilmek feliratozása számítógéppel, ami önmagában nem korszakalkotó kezdeményezés ugyan, de eddig általában csak speciális célberendezésekkel volt elvégezhető. Ma ott tartunk, hogy egy megfelelő elektronikus kiegészítő eszköz, valamint az adott számítógépen futó program segítségével mindez akár egy „háztartási” számítógépen (pl. Commodore 64-en) is házilag megoldható, bár a szóban forgó berendezések várható árát figyelembe véve inkább kis stúdiókban, zárt láncú tévéhálózatokban stb. várható ezek alkalmazása.

A klasszikus celluloid alapú vagy filmek feliratozása sokfázisú, anyagigényes és viszonylag összetett folyamat. A filmfeliratokat egyenként, ólom vagy műanyag, nyomdai szedésre emlékeztető nyomdómintára kell elkészíteni és pontos kockaszámra lebontott utasítás szerint felvenni a film egyik kópiájára. A felvitelhez a film felületi rétegét felágytják. Fontos, hogy a lágyítás mértékét pontosan betartsák, és kockánként a megfelelő szöveget rányomják, nyomot hagyva ezzel magán a filmen. A filmekről általában ezután készül a videoszalag-átírt, amely már tartalmazza a megfelelő feliratokat. Az eredetileg videoszalagra készült filmeket elektronikus úton feliratozzák, drága és elég bonyolult célberendezések segítségével, melyet csak néhány nagy cég, például a Magyar Televízió tud beszerezni. Természetes tehát, hogy a szakemberek elkezdtek kísérletezni olcsó és könnyebben hozzáférhető személyi számítógépek feliratozására való felhasználásával, különösen azután, hogy nálunk is terjednek a kis stúdiók, tévéláncok, videós „mosoly album” szolgáltatások, nyelvi oktatófilmek. A szinkronizálás pedig, mint tudjuk, mégeregdrága és hosszadalmas.

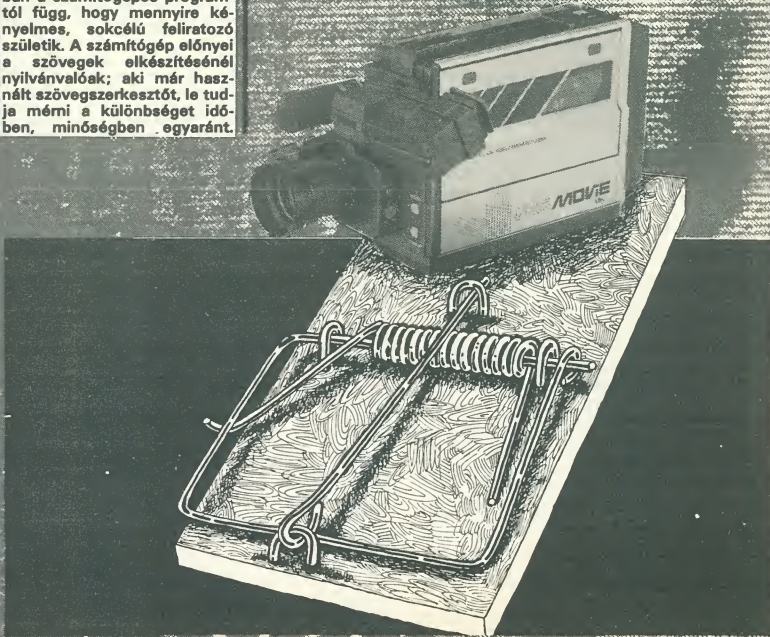
A megoldások lényege minden esetben abban rejlik – bár ehhez többféle módszerrel is el lehet jutni –, hogy a videomagnó jelére ákeverik a számítógép által előállított feliratokat. Ezt az eredményt, például egy második videomagnóra felvéve, megkapjuk az eredeti filmet, mi több, az eredeti anyag változatlan marad. Mint látni fogjuk, a számítógépes feliratozók ezen túlmenően általában még számos más szolgáltatást is nyújtanak. Ennek megvalósításához, az alkalmazott eljárástól függően, elsőként egy lényeges technikai problémát kell megoldani: a számítógép és a videomagnó kimenő jeleinek szinkronizálását. Ennek részleteibe itt nem érdemes elmélyülni, tény, hogy ez egy lényeges és bonyolult probléma, ami azonban megfelelő szakértelemmel, elektronikus áramkörök segítségével megoldható és többen már eredményesen meg is oldották.

A szinkronizálás problémájának leküzdése után általában a számítógépes programtól függ, hogy mennyire kényelmes, sokoldalú feliratozó születik. A számítógép előnyei a szövegek elkészítésénél nyilvánvalók; aki már használt szövegszerkesztőt, le tudja mérni a különbséget időben, minőségben egyaránt.

Különösen tágak a lehetőségek, ha arra gondolunk, hogy a számítógép karaktereit, tehát a betűk és különböző írásjelalakait szintén egy program határozza meg, így azok (természetesen a program átírásával) gyakorlatilag tetszőlegesen változtathatók. Ez egyaránt vonatkozik az alakra és a méretre, egy feliratozó tehát megfelelő programmal ellátva igazán soknyelvű lehet, akár a japán Katakana írásjelkészletet, akár a cirill betűket könnyűszerrel meg tudja „tanulni”. A feliratok méreteiket tekintve általában illeszkednek a filmiparban kialakult szabványokhoz, ami körülbelül másfélszeres betűméretet jelent a számítógép saját karakteréhez képest. Mivel egy számítógéppel az adott felbontás figyelembevételével akár rajzleket vagy grafikus szimbólumokat is tudunk készíteni, egyes feliratozók ezt is hajlandók megjeleníteni, ezáltal tulajdonképpen nemcsak feliratozásra, hanem bizonyos illusztrációkra is alkalmasak.

Ha feltételezzük, hogy egy számítógéppel megfelelően megrajzolt betűkészlettel, egy kényelmes szerkesztőprogram segítségével elő tudjuk készíteni a szövegeket, még mindig nem tudjuk, hogy a szalagon az hol, és főleg hogy fog látszani. A „hol” az egyszerűbb kérdés a feliratozók egy részénél, mivel adott a hely a feliratnak, illetve némelyeknél azt a számítógép programjából előírhatjuk. Láttam olyan feliratozót is, ahol a felirat vagy grafika mozogni is tud, ettől az eszköz mozogni egyszerűen trükkök előállítására is felhasználható.

Lényegesebb és főleg nehezebben megoldható kérdés a „hogyan fog látszani” kezdőd. A probléma ezúttal ugyanis abból ered, hogy a háttérben zajló film felirat alatti része,



A videofelvétel számítógéppel történő feliratozásának lehetősége természetesen Magyarországon is foglalkoztatni kezdte a szakembereket, tudomásunk van több sikeres hazai próbálkozásról is. Némi kéréseddel talán megállapíthatnánk, hogy csakúgy, mint a képdigitalizálás esetén, a fejlesztés szintjén lemaradásunk az elektronikában megszokottnál kisebb, de az egyébként jól működő prototípusból ritkán és akkor is csak sokára lesz elforgatható árú sorozatként. Ilyen jellegű feladatoknál tulajdonképpen a szükség is szerepet játszik, hiszen például a nagy tudású és drága, rendszerint nyugeti import feliratozókat bizony kevesen tudják megvenni. Egy házi számítógépre azonban ma már egy-egy kulturális intézménynek is futja néha. A magánvállalkozásoknak különösen, és a videózáásban, akár tetszik, akár nem, megjelent a magánsektor.

Talán az első olyan magyar működőképes rendszer, amiről tudomásunk van, a VIDEO-TEXT nevű rendszer, ami — bár van belőle működő példány — nem kapható. Kifejlesztői az előző számban ismertetett digitalizáló megalkotói: Zelcer György és Hegyi Pál. Ez egy sok szolgáltatást nyújtó rendszer, segítségével a feliratokat tetrazóleges helyre lehet elhelyezni. S ezek nemcsak betűk, hanem rajzok is lehetnek és mozgathatók. A VIDEO-TEXT Commodore 64-vel összekötve működik, a kezelésére szolgáló program tehát C64-en fut. Az alapszámítások beállításai kivételével a feliratozókat betűkészlettel ellátható.

A QWERTY Műszer és Számítástechnikai Gmk a kifejtésje annak a videofeliratozóknak, melyet a Commodore Show-n is látni lehetett, nem véletlenül, mivel ez is Commodore 64-hez csatlakozik. A berendezés — mondjuk — a prototípusnál tart, melyet működés közben volt alkalmam látni. Ennél az eszközön nem a nagyon univerzális, nagyon látványos lehetőségekre törekedtek a fejlesztők, hanem a minél stabilabb és olvashatóbb hagyományos feliratok előállítására. Ennek fogva, bár a berendezés sem tetrazóleges helyen vagy színben, sem mozgás közben nem tudja a szövegeket megjeleníteni, azok olvashatóságának javítására több szolgáltatást tartalmaz. A szöveg helye, mérete a filmper szabványaihoz illeszkedik, ezt a berendezés elsősorban a hivatásos filmeseknek ajánlja. A szövegeket lehet az emfittet betűkben megjeleníteni, mely többféle is lehet, így a felirat fekete, fehér vagy áttetsző háttérben látszik. A betűkészlet itt is a programtól függ, ami egyelőre fejlesztés alatt áll. Az alkotók berendezésüket, az elektronikát és a programot 150—200 ezer Ft körül áron kívánják árulni.

Szintén gazdasági munkaközösség, a DISCOMP, tagjai fejlesztették ki a DORKA nevű videofeliratozó rendszert. Ez az eszköz alapvetően kicsit különbözik az előző kettőtől, legnagyobb előnye az univerzalizáció, nevezetesen, hogy ugyanaz az elektronika más-más program több számítógéphez is csatlakoztatható. A megjelenített szövegek ugyan nem mozgathatók, de bárhol helyezhetők: akár a látható képen kívülre is. A háttér szintén lehet átlátszó vagy valamilyen színű, a betűk pedig kontúrosak vagy inverz karakterek is lehetnek. A szövegeket kezelő program Commodore 64 és Amstrad számítógépekre fejlesztés alatt áll, de már láttam C64-el feliratozott filmet, illetve a feliratozást folyamat közben. A fejlesztők berendezésüket 30 ezer Ft körül áron szándékozzák forgalmazni.

K. D.

többségében a betűtípusok különböző módosítók segítségével történő kiemelésére, például a kontúros betűk megjelenítésére is mód van. Legtöbbször lehetséges az is, hogy a betűk számítógép által generált háttérre ne átlátszó legyen, tehát a betű körül ne a film látszódjon, hanem valamilyen alapszín, például a fekete vagy a fehér. Ily módon a felirat kitakar ugyan valamennyit a filmből, cserébe viszont mindig olvasható lesz. A filmperhez legközelebb álló megoldás egy úgynevezett „betűkés”-t használni, ami tulajdonképpen egy nem teljesen átlátszó, de mégis a betű kontúrját segítőtől, például a fekete, kasban jeleníti meg a feliratot. Ennek használata is opcionális.

A videofeliratozók építése nem amatőr videó feladat, még amatőr számítógépeseknek is beletörhet a bicikliják. Felhasználásuk azonban általában annál egyszerűbb és semmilyen videotechnikai alapképzettséget vagy különösebb számítástechnikai szakértelmet nem igényel. A berendezés egy olyan fekete doboznak tekinthető, amely két bemenettel (a számítógéppel és a videofeliratozóval) és a videofeliratozóval, legtöbb esetben

magnónak a csatlakozója) és egy kimenettel (a feliratozott, felvételre alkalmas videójel) rendelkezik. A videobemenet szabványos videójel-csatlakozó, például RCA dugó, míg a számítógéppel való csatlakozás az adott számítógéptől és a kimenetét köthető csatlakozó van felszerelve. Mivel többféle számítógépre létezik videofeliratozó, az utóbbi típusúgóg. A feliratozásához használt program kezelését természetesen meg kell tanulni, de ez rendszerint nem nehezebb, mint bármely más felhasználói program, például egy szövegszerkesztő kezelése. A feliratozók árai néhány száz DM körül kezdődnek, mivel azonban a szolgáltatások köre igen változó lehet, ennél lényegesen drágább készülékek is létezhetnek. Egy-egy készülék minősége az eredménytől kapott film feliratainak olvashatóságán, stabilitásán mérhető le. Amennyiben az elektronika alkatrészek árai az elmúlt évekhez hasonló tendenciát mutatnak továbbra is, úgy elképzelhető, hogy egy-egy ilyen berendezés a közeljövőben akár Magyarországon is hozzáférhetővé válik az amatőrök számára.

KISS DONÁT

MIRELIT KÉPEK

Az alábbi módszert egy francia számítástechnikai szaklap (Micro-systèmes) 1986. július-augusztusi számában tették közzé. Bár első ránézésre kicsit abszurdnak tűnik, netán komolyatlannak, de mint a lap rendszeres olvasója, a Micro-systèmes szavahitelességéről már többször volt alkalmam meggyőződni. A forrás megjelölése azért is fontos, mert ha sikertelen próbálkozások után, vacogó foggal és zúzmárás videokamerával felkeresik a szerkesztőket, úgy az eljárás kitalálóját nem, legfeljebb az eredeti cikket fogják megtalálni.

No, de lássuk a medvét, mégpedig a jegeset. Mit ígér a módszer kiagyalója, J. P. Mendelez? A kísérlethez mindössze egy videokamera és egy hűtőszekrényre van szükség. [No és a világ megmagyarázhatóságára vonatkozó skrupulusaink mellőzésére.] Tegyük kameránkat a hűtőbe húsz percig, majd engedjük „felmelegedni” vagy langyosodni a szabad levegőn, miközben bekapcsoljuk. A kép csak néhány másodperc elteltével fog stabilizálódni, mégpedig a színek feltűnően szép ciklikus változásának kíséretében. Képünk kiemelve az eredmény különleges hatását, számítógép közbeavatkozására emlékeztet. Ily módon némi kísérletezés és sok türelem után művészi hatású felvételeket nyerhetünk.

Ime, eddig a módszer, kipróbálása a videokamerán kívül külön berendezéseket, bonyolult eszközöket nem igényel, csak a vasárnapi húsvéles mellett kell egy kis helyet találni. Mindenesetre, ha a próbálkozás nem hozná meg a kívánt eredményt és már krónikussá válik a náthájuk, ne keseredjünk el. Ugyanis, ha vesznék egy számítógépet és összekötik a kamerával, akkor a jövőben még sok érdekes és megmagyarázható felhasználati területet tudunk majd bemutatni. Azt azonban nem ígértem, hogy a porzívó vagy a turmixgép is elég lesz hozzá.

K. D.

INFOGRAPHIE

szaklap

(Micro-systèmes)

1986.

július-augusztusi számában

tették közzé.

Bár első ránézésre kicsit abszurdnak tűnik, netán komolyatlannak, de mint a lap rendszeres olvasója, a Micro-systèmes szavahitelességéről már többször volt alkalmam meggyőződni. A forrás megjelölése azért is fontos, mert ha sikertelen próbálkozások után, vacogó foggal és zúzmárás videokamerával felkeresik a szerkesztőket, úgy az eljárás kitalálóját nem, legfeljebb az eredeti cikket fogják megtalálni.

No, de lássuk a medvét, mégpedig a jegeset.

Mit ígér a módszer kiagyalója, J. P. Mendelez?

A kísérlethez mindössze egy videokamera és egy hűtőszekrényre van szükség.

[No és a világ megmagyarázhatóságára vonatkozó skrupulusaink mellőzésére.]

Tegyük kameránkat a hűtőbe húsz percig, majd engedjük „felmelegedni” vagy langyosodni a szabad levegőn, miközben bekapcsoljuk.

A kép csak néhány másodperc elteltével fog stabilizálódni, mégpedig a színek feltűnően szép ciklikus változásának kíséretében.

Képünk kiemelve az eredmény különleges hatását, számítógép közbeavatkozására emlékeztet.

Ily módon némi kísérletezés és sok türelem után művészi hatású felvételeket nyerhetünk.

Ime, eddig a módszer, kipróbálása a videokamerán kívül külön berendezéseket, bonyolult eszközöket nem igényel, csak a vasárnapi húsvéles mellett kell egy kis helyet találni.

Mindenesetre, ha a próbálkozás nem hozná meg a kívánt eredményt és már krónikussá válik a náthájuk, ne keseredjünk el.

Ugyanis, ha vesznék egy számítógépet és összekötik a kamerával, akkor a jövőben még sok érdekes és megmagyarázható felhasználati területet tudunk majd bemutatni.

Azt azonban nem ígértem, hogy a porzívó vagy a turmixgép is elég lesz hozzá.

K. D.

KISS DONÁT

szaklap

(Micro-systèmes)

1986.

július-augusztusi számában

tették közzé.

Bár első ránézésre kicsit abszurdnak tűnik, netán komolyatlannak, de mint a lap rendszeres olvasója, a Micro-systèmes szavahitelességéről már többször volt alkalmam meggyőződni. A forrás megjelölése azért is fontos, mert ha sikertelen próbálkozások után, vacogó foggal és zúzmárás videokamerával felkeresik a szerkesztőket, úgy az eljárás kitalálóját nem, legfeljebb az eredeti cikket fogják megtalálni.

No, de lássuk a medvét, mégpedig a jegeset.

Mit ígér a módszer kiagyalója, J. P. Mendelez?

A kísérlethez mindössze egy videokamera és egy hűtőszekrényre van szükség.

[No és a világ megmagyarázhatóságára vonatkozó skrupulusaink mellőzésére.]

Tegyük kameránkat a hűtőbe húsz percig, majd engedjük „felmelegedni” vagy langyosodni a szabad levegőn, miközben bekapcsoljuk.

A kép csak néhány másodperc elteltével fog stabilizálódni, mégpedig a színek feltűnően szép ciklikus változásának kíséretében.

Képünk kiemelve az eredmény különleges hatását, számítógép közbeavatkozására emlékeztet.

Ily módon némi kísérletezés és sok türelem után művészi hatású felvételeket nyerhetünk.

Ime, eddig a módszer, kipróbálása a videokamerán kívül külön berendezéseket, bonyolult eszközöket nem igényel, csak a vasárnapi húsvéles mellett kell egy kis helyet találni.

Mindenesetre, ha a próbálkozás nem hozná meg a kívánt eredményt és már krónikussá válik a náthájuk, ne keseredjünk el.

Ugyanis, ha vesznék egy számítógépet és összekötik a kamerával, akkor a jövőben még sok érdekes és megmagyarázható felhasználati területet tudunk majd bemutatni.

Azt azonban nem ígértem, hogy a porzívó vagy a turmixgép is elég lesz hozzá.

K. D.

KISS DONÁT

szaklap

(Micro-systèmes)

1986.

július-augusztusi számában

tették közzé.

Bár első ránézésre kicsit abszurdnak tűnik, netán komolyatlannak, de mint a lap rendszeres olvasója, a Micro-systèmes szavahitelességéről már többször volt alkalmam meggyőződni. A forrás megjelölése azért is fontos, mert ha sikertelen próbálkozások után, vacogó foggal és zúzmárás videokamerával felkeresik a szerkesztőket, úgy az eljárás kitalálóját nem, legfeljebb az eredeti cikket fogják megtalálni.

No, de lássuk a medvét, mégpedig a jegeset.

Mit ígér a módszer kiagyalója, J. P. Mendelez?

A kísérlethez mindössze egy videokamera és egy hűtőszekrényre van szükség.

[No és a világ megmagyarázhatóságára vonatkozó skrupulusaink mellőzésére.]

Tegyük kameránkat a hűtőbe húsz percig, majd engedjük „felmelegedni” vagy langyosodni a szabad levegőn, miközben bekapcsoljuk.

A kép csak néhány másodperc elteltével fog stabilizálódni, mégpedig a színek feltűnően szép ciklikus változásának kíséretében.

Képünk kiemelve az eredmény különleges hatását, számítógép közbeavatkozására emlékeztet.

Ily módon némi kísérletezés és sok türelem után művészi hatású felvételeket nyerhetünk.

Ime, eddig a módszer, kipróbálása a videokamerán kívül külön berendezéseket, bonyolult eszközöket nem igényel, csak a vasárnapi húsvéles mellett kell egy kis helyet találni.

Mindenesetre, ha a próbálkozás nem hozná meg a kívánt eredményt és már krónikussá válik a náthájuk, ne keseredjünk el.

Ugyanis, ha vesznék egy számítógépet és összekötik a kamerával, akkor a jövőben még sok érdekes és megmagyarázható felhasználati területet tudunk majd bemutatni.

Azt azonban nem ígértem, hogy a porzívó vagy a turmixgép is elég lesz hozzá.

K. D.

KISS DONÁT

szaklap

(Micro-systèmes)

1986.

július-augusztusi számában

tették közzé.

Bár első ránézésre kicsit abszurdnak tűnik, netán komolyatlannak, de mint a lap rendszeres olvasója, a Micro-systèmes szavahitelességéről már többször volt alkalmam meggyőződni. A forrás megjelölése azért is fontos, mert ha sikertelen próbálkozások után, vacogó foggal és zúzmárás videokamerával felkeresik a szerkesztőket, úgy az eljárás kitalálóját nem, legfeljebb az eredeti cikket fogják megtalálni.

No, de lássuk a medvét, mégpedig a jegeset.

Mit ígér a módszer kiagyalója, J. P. Mendelez?



Ipari Műszergyár
Iklad



Márkaszerviz:
1051 Budapest
V., Mérieg u.10.

Mintabolt:
1077 Budapest
VII., Majakovszkij u. 69.
Telefon: 142-263

Az IMI által gyártott két íróollas intelligens digitális dop-plotter — számítógépes rendszerhez csatlakoztatva — szöveggel kiegészített diagramok, rajzok, sík- és térgörbék, táblázatok megjelenítésére alkalmas periféria. Használata révén lehetőség nyílik a számítógéppel segített tervezés (CAD), mérésanyaggyűjtés és adatfeldolgozás eredményeinek közvetlen, szemléletes ábrázolására, archiválására. Ez a plotter szerencsésen ötvözi össze az alfanumerikus nyomtatók szövegmegjelenítő képességét a nagy felbontású digitális rajzgépek grafikus szolgáltatásaival.

his- LEXIKON

- ACT** (Automatic Color Tracking — automatikus szinkövetés) — automatikus féhéregyensúly-állító rendszer videokamerákban, amely üzem közben folyamatosan utánaállítja a féhéregyensúlyt a megvilágítás szín-
hőmérséklet-változásainak megfelelően.
- AST** (Automatic Scan Tracking — automatikus sávletapogatás) — I. DTF.
- AUTO EDIT** (automatikus editálás) — olyan vezérlő áramkör szerkesztő távvezérlőkben, melynek segítségével a vá-
gási pontok megjelölése után egyetlen gombnyomásra megtörténik a kívánt részlet bevágása.
- BNC** — koaxiális bajonettes csatlakozó, melyet főleg videojelek csatlakoztatására használnak.
- CRT DISPLAY** — katódugárcsöves megjelenítő, amely lumineszcens ernyőn elektronsugár által történő gerjesztése út-
ján teszi láthatóvá a videojeleket.
- DEW SENSOR** (nedvességszérző) — olyan áramkör képmagnókban, amely a fejdobon történő páralecsapódás ese-
tén letiltja a képmagnó működését azért, mert ilyen esetben a fejdobra felpattanna a videoszalag.
- DINAMIKA** — az átvihető legnagyobb és legkisebb jel aránya az átviteli csatornában.
- DTF** (Dynamic Track Following — dinamikus sávkövetés) — olyan áramkör- és videofejartó-kialakítás kép-
magnókban, amely biztosítja, hogy lejátszáskor a videofej mindig az előzőleg (esetleg más készüléken)
felvett videojelsávon haladjon.
- EJECT** (kidobás) — a videokazetta kiemelése a képmagnóból.
- FEJDOB** — a videofejeket (és újabb képmagnókban a forgó hangfejeket), valamint a kisegítő fejeket hordozó
henger alakú, forgó egység a képmagnóban.
- FÉNYERŐ** — 1. Adott kép átlagfényessége. Videóképek maximális fényereje a mai képcsövek alkalmazásával
60–80 nit körül van.
2. Objektív azon mérőszáma, amely megmutatja, hogy az objektív a rajta áthaladó fényt mennyire csök-
kenti.
- FIELD** — félkép, vagyis egy 312 és fél soros, 1/50 sec alatt lefutó pásztázása a képernyőnek. Két ilyen egymás
utáni félkép egymásba szövődéssé áll egy komplett tévékép (Frame).
- FRAME** — egy teljes tévékép (PAL és SECAM rendszerben 625 soros), amely 1/25 sec alatt fut le a képernyőn.
Két egymás utáni, ún. páros és páratlan félképből (Field) áll össze.
- GENERÁCIÓ** — az eredeti felvételtől számított átmásolások száma (videoszalagoknál, hangszalagoknál stb.).
- GENLOCK** — egy vagy több videojel-forrás szinkronizátorainak szinkronba hozása egy referens szinkronforrás-
sal.
- HIGH BAND** (magas sáv) — U-matic képmagnók utóbb kifejlesztett, professzionális célra szolgáló rendszere, amely
jobb képmínőséget biztosít, mint az eredeti Low Band rendszer. Low Band rendszérű gépekben High
Band anyag csak fekete-fehérben játszható le.
- IMPEDANCIA** — elektronikus készülékek be- és kimeneteinek jellemzésére használt fogalom, amely egyértelműen jel-
lemzi azok feszültség- és áramviszonyait.
- INZERT** — 1. Videoanyagba illesztett állókép.
2. A folyamatos videoanyagba való beillesztése más kép- és/vagy hanganyag (I. inzertálás).
- KÉPFREKVENCIA** (Frame Rate) — egy sec alatt lefutó komplett tévéképek száma (PAL és SECAM rendszerekben 25).
(közösségi vendóantenna-rendszer) — egy antennakomplexumot alkalmazó, több tucat lakást megfelelő
antennajellekkel kábelben ellátó központi rendszer.
- KVR** (Liquid Crystal Display — folyadékkristályos kijelző) — újfajta, integrált félvezető technológiával előállít-
ott lapos képp visszaadó eszköz.
- LCD** — 1. Az átviteli berendezések és kábelek kimenetét a hullámimpedanciájuknak megfelelő impedanciával
kell összekapcsolni vagy egy másik, azonos impedanciájú készülék bemenetével kell kapcsolni.
- LEZÁRÁS** — 2. A videokamerák objektívjének rekesztését a használaton kívül a felvevőcső beégésének elkerülésére be
kell csukni.
- LOW BAND** — U-matic képmagnók eredeti, nem professzionális változata.
- MASTER** — 1. Szerkesztésnél az a képmagnó, amely a vezérszinkront adja (bejátszó gép).
- MÉDIUM** — 2. Valamely (editált) videoanyag első példánya, melyről a további másolatok készülnek.
- MIXER** (latinul közép) — információt közvetítő eszközök összefoglaló neve.
- MIXER** — 1. Hangkeverő pult.
2. Videokeverő, amely különböző források közötti fokozatos átmenet (átúszás) vagy trükk magvalósítá-
sára szolgál. A videokeverőket általában egybeépítik valamilyen trükkegységgel (I. SEG).
- PAUSE** (szünet) — a szalagtovábbítás szünetelése képmagnókban, mikor állóképet kapunk.
- PLAYBACK** (visszajátszás, rájátszás) — olyan felvételi eljárás, amikor előzetesen rendelkezésre álló hanganyagok-
hoz utólag, a hang visszajátszására készítjük el a képfelvételt (pl. táncfelvétel stb.).
- REFLEXIÓ** — elektromos jelek visszaverődése pl. lezáratlan vagy nem illesztett lezárt kimenetről. A visszaverő-
dött jelek összeadódnak az előre haladókkal és azok jelalaktorzulását okozzák, ami súlyos esetben lehe-
tetlenné teszi az átvitelt.
- RF ADAPTER** (modulátor) — videojeleket szabványos tévésávba transzponáló áramkör, miáltal közönséges tévévevőn
lehet nézni azokat.
- SKRIPT** — 1. A felvétel eseményeinek feljegyzése.
2. Egy videoszalagon levő felvételek jegyzéke (pontos cím és idő feltüntetésével).
- SEG** (Special Effect Generator — speciálieffekt generátor) — elektronikus videoeffektok előállítására szolgáló
egység.
- SLAVE** — szerkesztésnél az a (szerkesztő) képmagnó, amelyen a mesterszalag készül.
- SORFREKVENCIA** — az egy sec alatt letapogatott képsorok száma (PAL és SECAM rendszerben $25 \times 625 = 15625$ Hz).
- SZERKESZTÉS** (editálás) — egyrészes videoanyag összeállítása másolással vagy új videozalagra.
- TRINITRON** — a Sony cég által kifejlesztett in-line rendszerű színes képp visszaadó cső.

**Magánlakás-építők,
építőközösségek,
kisiparosok,**

FIGYELEM!



**Az ÉGV Építőgép Értékesítési
és Kölcsönzési Üzletágának
boltjaiban**

**az alapozástól a befejező
szakipari munkákhoz
szükséges gépeket kölcsönözheti
napi vagy tartós bérlet
formájában egyaránt.**

**Könnyebb + gyorsabb = olcsóbb
Az ország 20 városában
várják Önt
az ÉGV kölcsönzőboltjai.**

EGV

Információ:

1209 Budapest, Ócsai út 5.

Telefon: 279-040/106,

**illetve az ŐSZI BNV-n, a „C” pavilon melletti
szabad területen.**

LAKÁSÁN
IS VÁSÁROLHAT



csak egy
telefon!

minta
szerint
árusított
cikkeinkre
várjuk
megrendelését

a 110-601-es
számon.

HÁZHOZSZÁLLÍTÁS!



Videoberendezések javítása,
áthangolása, színes televíziók
áthangolása, valamint Hi-Fi
berendezések áthangolása és
javítása.

VIII., József krt. 38.
Tel.: 141-216.

Hazai és külföldi garanciális és
készpénzes fekete-fehér és színes
televíziók javítása,
videomagnetofonok áthangolása.

XV., Frankovics M. u. 57-63.
Tel.: 635-225

Nyugati készülékek szervize:
Video- és Hi-Fi berendezések
javítása, áthangolása.

VI., Lenin krt. 94.
Tel.: 311-129

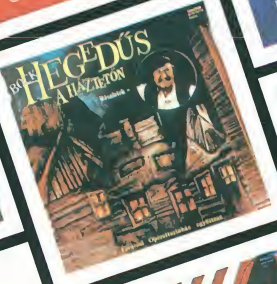
Szervizeink
CSÜTÖRTÖKÖN 20 ÓRAIG
tartanak nyitva.



Semmi kétség!
A Rávisz
a segítség!

SZOLGÁLTATÓ
KISSZÖVETKEZET

Karácsonyi hanglemezejánlat



HUNGAROTON Hanglemezzvártó Vállalat